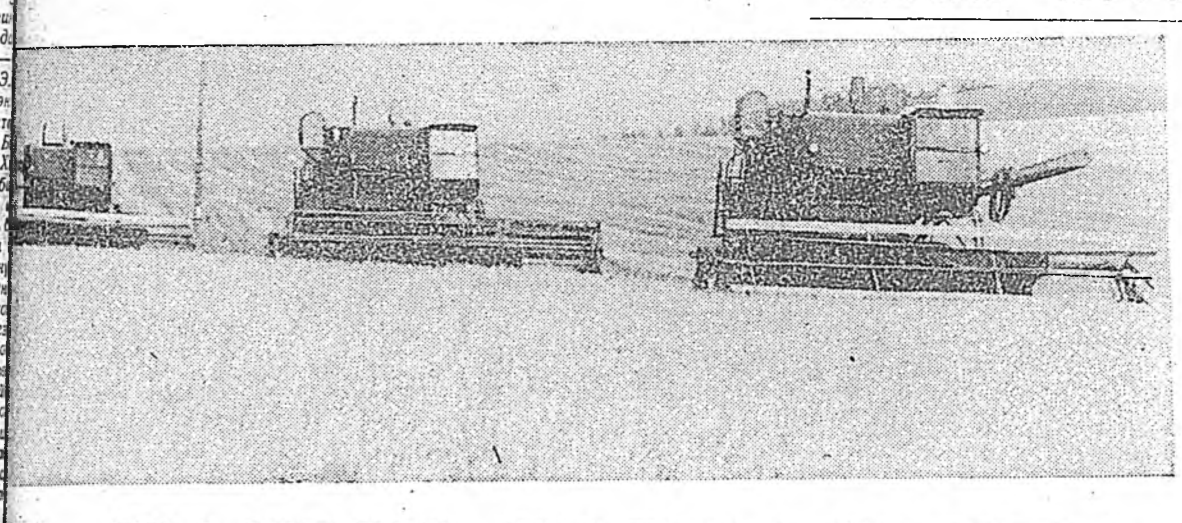
Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

№ 189 (17312) | 1986 оной августын 16, суббото | Сэн 3 мүн.

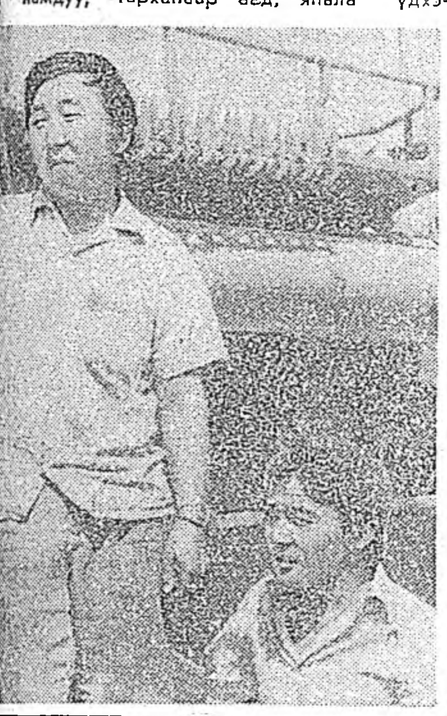
ТАРЯА ХУРЯАЛГА—86

…А ХАДЫН ТАРЯАЛАНДА

[…] аайма халуун. Һараһаа үлүү саг соо дуһалшье хура бороогой ороогүй байһанда юм гү, агаар эхүүн, харгын тооһон ааляар тунан манарна.

Гүбээтэһэн полиин дээдэ захаһаа дүрбэн комбайн хойно хойноһоо һубаринхай, набтарханаар аад, яһала үдхэнөөр ургаһан обёос үргэн энтэй хажуурааараа үрэбхин сабшажа, хойноо ута баал һубан үлөөнэ.

— Обёос эндэ ехэшье бэшэ, 100 гектар. Үсэгэлдэр үдын һүүлээр сабшажа захалаа һэмди. Мүнөөдэртөө баал болгон унагаажа дүүргэхэбди. Һара хахадай туршада хура бороогүй аайма халуун байжа, орооһото ургамалнуудай жэгдэ эдеэшэжэ захалаа. Обёос айража унахаар болоо. Бидэ унахынь урда яаражал сабшажа байнабди. Мүнөө жэлдэ таряа хуряалгамнай хэзээ хэзээнэйхиһээ эртүүр эхилбэ. Тиимэһээ сүлөөгүйхэн тухашаруу байнабди, — гэжэ комбайнер Владимир Бадмажапович Жамбалтаров хэлэнэ.

Байгша ондо Бодонгуудай совхоз бүхыдөө 2 мянган гектарта орооһото ургамалнуудые тариһан юм. Тэрэ тоодо 900 гектарта шэниисэ таригданхай. Районойнгоо ажахынуудһаа тугал буруунуудые суглуулжа, шахан таргалуулаад тушаадаг тусгаар мэргэжэһэн энэ совхоздо тэжээлэй ургамалнууд бусадһаа ехээр таригдадаг юм. Жэшээлбэл, байгша ондо 1500 гектарта тэжээлэй ургамалнууд таригдаа. Тобшолон хэлэбэл, тус ажахы үйлэдбэриллэн таряагаа шахагдаха малдаа эдюулдэг байна.

— Тугал, буруу олоор суглуулаад, түлжүүлжэ томо болгоод, шахан таргалуулхада, тэжээл ехэхэн хэрэгтэй байдаг даа. Малаа тушааһан ажахынуудай манда тэжээл үгэдэггүй. Тиимэһээл бидэ ооһэдынгөө бэлэдхэһэн тэжээлээр шахамалнуудаа хооллуулаад, шэгнүүрыень нэмээнэбди. Энэ жэлдэ малай тэжээл яһала абтаа. Бүхыдөө 21 мянган центнер үбһэн бэлэдхэгдэжэ, 2 мянган тонно силос, 1.500 тонно сенаж дарагдаба. Мүнөө силос даража үргэлжэлүүлнэбди. Таряамнай урдынхиһаа эртүүр эдеэшээд, нилээд тухашаруулжа байна. Сохигдоһон ороoһо, силос зөөхэ автомашинануд дуталдахаар болоод байна,— гэжэ совхозой директор Мунко Очиржапов хөөрөө һэн.

Арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ дурсагдагша ажахы бүхыдөө 24 мянган центнер таряа суглуулжа амбаарлаха түсэбтэй. Тиин ахамад агроном Дамдин Базарович Балдановай уридшалан багсаамжалһанай ёһоор, эндэ лаб 25 мянган центнер таряан хуряагдахаар хараалагдана.

Комбайнууд нэгэ жэгдэхэнээр шаргал обёос сабшан дабшана. Түрүүшын комбайн жолоодоһон Владимир Бадмажапович Жамбалтаров бусад агрегадуудаа дахуулан саашална. Тэрэнэй удаа Цыден-Доржо Цыдыпович Жамсаевай, тиигээд Виктор Павлович Крупенниковэй, залуу коммунист Батор Ешеевэй адар томо СКД-6 түхэлэй комбайнууд хүндөөр хүнхинэлдэн, аали намдуугаар дууража байһан гүбээ талые холуур сууряатуулна.

— Манай совхозой механизаторнууд эртүүр сүлөөрһэн полиёо хахалжа захалһаар үнинэй. Тиихэдэ сэбэр паараа хоёрдохёо элдүүрилжэ дүүргэхөөр байна. Мүнөө 900 гектарай 700 гектарынь хахалагдаа. Байгша ондо бидэ таряа хуряалгаяа ажалай хорин үдэрэй туршада үнгэргэхэ зорилготойбди. Энэ жэлдэ таряагаа эртүүр сабшажа захалһан хадаал сентябриин 10-һаа хожом болгонгүй дүүргэхэбди. Үбһэ хуряалгамнайшье дүүрэнхэй даа. Поли дээрэхи һолоомо суглуулжа сэбэрлэхэ звено бэлэн болонхой. Тобшолбол, даб дээрээ яһала эмхитэйгээр ябажа байна, — гэжэ совхозой ахамад агроном Дамдин Базарович Балданов хөөрөө һэн.

Вл. ЖИГЖИТОВ,
манай тусхай корр.

Бэшүүр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: комбайнууд обёос сабшана. Комбайнернууд В. Б. Жамбалтаров, В. Раднаев. Автомашинын жолоошон В. Дармаев.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

XII ТАБАН ЖЭЛ: хурдадхалгын замаар

ҺАРА БҮРИ 200—205 МЕТР

СЭБДЭГ хүйтэн хойто зүгэй хизаарта, промышленна баазануудһаа аяар холо, гранит шулуун хадануудые сүмэ малтан, тоннельнүүдые бариха гээшэ тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ даа. Эндэ ганса дүршэл шадабари, эдэбхи эрмэлзэл, оролдолго хэрэгтэй бэшэ. Эндэ хүнэй зориг хэрэгтэй. Би арбан нэгэдэхи жэлээ БАМ-ай тоннельнүүдые барилсажа, нилээд олон эрхимэй эрхим хүбүүдтэй хүдэлөөб, хүдэлһөөршьеб.

Ороноймнай түб Москва хотын метро барилсажа, сууда гараһан В. Р. Толстоуховтай хамта, тэрэнэй хүтэлбэри доро Байгалай 6,7 километр тоннель барилсаха, тэрэнние болзорһоонь урид ашаглалгада тушаалсаха аза талаан намда тудаһан юм. Байгалай тоннель барихада, яһала бараг байһан юм гээд мүнөө зариман хэлсэдэг. Эндэ хүдэлөөгүй, гранит шулуу үрэмдэн, сантиметр, сантиметрээр урагшаа дабшахын тула тэмсэхэ гээшэ ямар байдаг бэ гэжэ мэдэхэгүй, мэдэхэеэ һанадагшьегүй хүнүүд иигэжэ хэлэдэг шуу.

Байгалай тоннель малтахадаа, бидэ заримдаа часай туршада 300 — 400 кубометр уһа бүлэжэ гаргадаг байгаабди. Алмаз булад үрэмүүд Байгалай гранит шулуунда бута һүрэдэг бэлэй. Манай тоннельнэ 12-дохи отрядай хүдэлмэришэд гайхамшаг оролдолго, баатаршалга харуулан, Байгалай тоннель бариха хүдэлмэриеэ болзорһоонь урид дүүргэжэ шадаа. Эндэ рүүшын үдэрһөө шангаханаар хүдэлжэ, һарадаа 60—70 метр тоннель малтадаг болоо. Эдэнэй олонхинь Байгалай тоннель барилсаһан дүршэлтэй, бэрхэ хүдэлмэришэд гэжэ тоологдодог һэн. 1900 метр тоннелиин барилга оройдоол хоёр жэлэй туршада дүүргэхэ гэһэн зорилго бидэнэй урда «ГлавБАМстрой», «БАМтоннельстрой» управлени табяа һэн. Эндэ хүдэлхэдэ, Байгалайхиһаа һураггүй хүшэр байба. Хэзээдэшье гэдэдэггүй газар, газар соохи уһан бидэнэй хүдэлмэридэ ехэ һаад хэдэг бэлэй. Гэбэшье бригадымнай гэшүүд һарадаа 90—100 метр тоннель малтажа, даабаряа үлүүлхэ ушар олон удаа үзэгдөө.

Бригадымнай гэшүүд А. С. Дворецкий, П. Ф. Волик, Н. А. Баранов, П. Выдрыган болон бусад Кодарай тоннелиин барилгада тон эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, ехэ хэмжээнэй ажал хээ, ёһотоор. хүдэржөө, холын хойто нютагта тоннель бариха ехэ дүршэл шудалаа. Мүнөө Кодарай тоннель соогуур эшаатай поезднууд ябажа эхилбэ. Эндэ багаханшье һаа, манай бригадын проходчигуудай оруулһан хубита бии гэжэ һанахада урмашахаар aаб даа.

Мүнөө Хойто-Муяын хадануудые тойруулан, саг үргэлжын түмэр харгы баригдажа эхилбэ. Эндэ дунда зэргын гурбан тоннель малтагдаха юм. Тэрэнэй нэгыень минии бригадын коллектив даажа абанхай. Энэ тоннелиин утань 900 метр юм. Һүүлэй мэдээхүдэлхэдөө би ехэ юумэ мэдэжэ, ойлгожо абааб. Тоннель малтаха хүдэлмэридэ жэжэ-божо юумэн гэжэ байдаггүй. Ямар юумэ хайшан гээд хэхэеэ эртээнһээ түсэблэхэ, хүн бүхэндэ ажалыень даалгажа үгэхэ ёһотой. В. Р. Толстоухов тиимэ эрилтэ табидаг һэн. Бригадынгаа гэшүүдтэй үнэн зүрхэнһөө, энэрхы дулааханаар хөөрэлдэдэг, һайнаар хүдэлһэн хүнүүдые хэдэхэн үгөөр магтадаг, тэдэнние али бүхы аргаар дэмжэдэг байгаа. В. Р. Толстоуховта магтуулха гээшэ ямаршье шагнал абаһанһаа үндэрөөр бригадын гэшүүд тоолодог бэлэй. Ажалай журам эбдэхэ, һулаханаар хүдэлхэ хүн гэжэ бригадымнай коллектив соо үгы һэн. Бултадаа В. Р. Толстоуховһаа дутангүйгөөр ажаллаха гэжэ эрмэлзэдэг байгаабди.

Социалис Ажалай Герой В. Р. Толстоуховай һанамжаар, Кодарай тоннелиин барилга хэхэ бригадые даажа абахыемни намда дурадхаһан юм. 1982 оной сентябрь һарада минии хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд Кодарай тоннелиин (утань 1900 метр) барилга эхилээ һэмди. Сэхыень хэлэхэдэ, түрүүшээр нилээд хүндэ байгаа. Юуб гэхэдэ, Кодарай хаданууд хүрэтэр авто-харгы баригдаагүй байгаа. Эхэнхи ашаан агаараар асарагдадаг һэн. Гэбэшье бригадымнай гэшүүд түгээр, бидэ 500 метр тоннель малтаад байнабди. Июнь һара соо 203,7 метр тоннель малтажа, бүхэсоюзна рекорд туйлаабди. КПСС-эй XXVII съездын делегат Н. П. Дровалиин бригадын үнгэрһэн жэлэй декабрь һарада туйлаһан амжалтые бидэ холо ахижа гараабди. Энэ тиимэ бэлэхэнээр туйлагдаа гэжэ хэлэхын аргагүй. «БАМтоннельстрой» управлениин мэргэжэлтэд, манай тоннельнэ 11-дэхи отрядай хүтэлбэрилэгшэд бидэнэй үүсхэлые дэмжэжэ, ехэ туһа хүргөө юм. Бидэ минута бүриин хүдэлмэри түсэблөөд, шангаханаар хүдэлөөбди. Бүхы ажалаа бригадна подрядай гуримаар хэжэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ гэжэ эрмэлзэнэбди. Газар үрэмдэн малтадаг оньһон техникэ минутынашье туршада миин байлгагдангүйгөөр ашаглагдана.

Коммунист П. И. Выдрыганай хүтэлбэрилдэг звеногой гэшүүд халаанай туршада 85 сантиметр ута тоннель малтаха аад, үнэн дээрээ 2 метр 26 сантиметртэ хүргэжэ, даабаряа хоёр хаһадаар үлүүлнэ. Н. А. Барановай звеногой гэшүүд 2 метр 37 сантиметр тоннель малтажа, даабаряа гурба дахин дүүргэжэ, олоной дундаһаа шалгарна. Дүршэл шадабаритай хүдэлмэришэд харюусалгаяа сэдьхэл зүрхөөрөө мэдэржэ, эршэтэйгээр лэ хүдэлхэдөө, иимэ һайн үрэ дүнгүүдые туйлана ха юм.

Бидэ бригадын совет эмхидхэнхэйбди. Неделидээ нэгэ удаа бүхы коллективээрээ сугларжа, ажал хэрэгэй, ажабайдалай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэдэг гуримтайбди. Бригадынгаа гэшүүдтэ али бүхы аргаар туһалха гэжэ мүн лэ оролдолго гаргагдана. Һайн байра байдалгүй һаа, хүдэлмэришэн ямар эдэбхи гаргахаб даа. Тиимэһээл бригадынгаа гэшүүн бүхэнние һайн байратай болгохо хэрэгтэ гол шухала анхарал хандуулнабди. Хүн зон тухай һаналаа табиха, тэдэнэртэ энэрхы дулаанаар хандаха хэрэгтэй гэһэн эрилтэ КПСС-эй XXVII съездын, КПСС-эй ЦК-гай июниин (1986 он) Пленумэй шиидхэбэринүүд дотор табигдаа. Хүдэлмэришэдэй байдал һуудалые һайжаруулха шухала. Минии бригадын гэшүүд бултадаа зохид һайн байратай гэжэ хэлэхын аргагүй. Тиимэ байратай болохо байһандаа бидэ этигэнэбди.

Мүнөө хурдадхалгын табан жэл ябажа байна. Шэнэдхэн хубилалга хаа хаанагүй бэелүүлэгдэнэ. Эхэ оронойнгоо ажалшадай эрид шиидэнгеэр урагшаа алхалжа ябахада, бидэ проходчигууд тиимэ һулаханаар хүдэлхэ, гээгдэлдэ орон ябаха аалди? Үгы даа. Бидэ коллектив дотороо мүн лэ шэнэдхэн хубилалгые бэелүүлжэ, мүнөөдэр үсэгэлдэрэйхиһөө, үглөөдэр - мүнөөдэрэйхиһөө һайнаар хүдэлхэ гэһэн зорилго урдаа табинхайбди. Минии хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд 900 метр тоннель малтаха даабаряа байгша ондо заатагүй дүүргэхээр шиидэнхэй, дүүргэхэ аргатайшьебди.

Г. КУЗНЕЦОВ,
тоннельнэ 11-дэхи отрядай проходчигуудай бригадир.

Хойто-Байгалай район.

…рхим түрүү хонишодто алдар соло!

…ӨӨДЭР—УЛААН-ҮДЭДЭ РЕСПУБЛИКЫН ХОНИН АЖАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ ЗҮБЛӨӨН БОЛОХОНЬ

…ЙНААР ХҮДЭЛХЭ …ЭШХЭЛҺЭЭ

[…] дүй дүршэл, шэнэ онол аргануудые, һайн технологи ажалдаа ходо нэбтэрүүлжэ, эрдэм ухаанай туйлалта, мэргэжэлтэдэй заабарние ухаандаа бүхөөр хадуужа абаха, ажалдаа хэрэглэжэ һураха ёһотой ааб даа. Тиигэжэл байхада, өөрыншни мэргэжэл шадабари ургана, олон юумэ мэдэхэ, шадаха болоно ха юмши.

Хада уула газартай, үргэн тала бэлшээрээр бага манай эндэхи эрхэ бэйдалда хонин һүрэгые зүбөөр үсхэбэрилхэ гээшэ өөрын нэгэ онсо шэглэлтэй юм. Түбхын түрүүн бидэ хонидоо эдихэ үбһэ тэжээлээр һайса хангажа шадаһанай ашаар лэ хурьга олоор абана, нооһо ехээр хайшалнабди. Илангаяа дээрэ газарай шэмэтэй, набша нэмаатай ногооe саг соонь сабшаад, һайн шанартай үбһэ бэлэдхэжэ, үбэлжэлгын үедэ хонидоо тэжээлээр хүсэд хангахадал, ажалай үрэ дүн ехэ байдаг.

Жэшээнь, хонидой һая хурьгалаад байхада, һайхан үбһэ садатарнь эдюулхэдэ, талха таряа үгэлсэхэдэ, һүтэй, түл түрэсэеэ садхаасатай байдаг. Хурьгадыньшье үбшэлэнгүй, түргэн томо болодог. Тиимэһээ бидэ тэжээл бэлэдхэлгын үедэ хара хүлһэеэ гамнангүй хүдэлдэг гээшэбди.

Хоёрдохи шухала юумэн гэхэдэ, хурьгадта бүри багаһаань элдэб тэжээл эдюулжэ һургаха, эдимэр болгохо хэрэгтэй гэжэ һанагшаб. Манайхин июниин эхеэр хурьгадые илгажа абаашахыень хүлеэнгүй, тэдэнээ эхэнүүдһээнь өөһэдөө һалгаагаад, амяарлан адуулдагбди. Тиигээд бүхы бригадануудта хурьгадые илгалгын болоходо, бидэшье хурьгадаа тушаанабди. Энэ жэлдэ хурьган бүхэмнай 25 килограммһаа дээшэ шэгнүүртэй болоод, эхэнүүдһээ һалгаагдаа һэн.

Үшөө ямар юумэндэ анхарал хандуулнабибди гэхэдэ, жэл бүри шахуу эхирлэдэг хонидые тусгаар тэмдэглээд, тэдэнние аргатайл һаань, һайн харууһа, тэжээлдэ байлгахые оролдодогбди. Тэдээнһээ гараһан хурьгадаа баһал тэмдэглэжэ, саашадаа өөһэдынгөө отарада байлганабди.

Хурьгадые олоор абажа, эмэнүүдыень зүбөөр харууһалан үсхэбэридэ табяад, түлгэ, зуһаг болоходонь үрэжүүлээд, отарануудтахи хүгшэрһэн, муудаһан эхэ хонидые саг соонь һэлгэжэ байбал, түл олон абтахал даа.

Энээнэйл ашаар манай совхоздо жэл бүри хурьгад олон абтана. Байгша ондо ажахын түрүү хонишод Г. Г. Базаров, А. Д. Очиров, Е. Р. Раднаев, Н. С. Санжанов гэгшэд зуун эхэ хонин бүриһөө 100-һаа дээшэ хурьга абаа юм. Бүхы ажахыгаараа хамта 5.500 шахуу хурьгадые түлжүүлээбди гэхэ гү, али зуун эхэ хонин бүхэнһөө 99 хурьга томо болгообди.

Совхоздомнай гол түлэб үнэн шударгы, дааһан хэрэгтээ харюусалга ехэтэйгээр хандадаг, бодотоор оролдодог хүнүүд лэ ахалагша хонишодоор хүдэлнэ. Тиимэһээ энэ һалбарние һайнаар эрхилхын тула кадрнуудые зүбөөр шэлэжэ табиха, һургаха, али болохоор тэдээндэ туһалха, дэмжэхэ, урмашуулха гээшэ ехэхэн удха шанартай гэжэ һанадагбди. Мүнөө хурдадхалга, шэнэдхэн хубилалгын үедэ хүнүүдэй һайн һайхан эрмэлзэлһээ, зүрхэ сэдьхэлһээ, халуун хүсэлһөө, мэргэжэл шадабариһаань ехэ юумэн дулдыдаха байна бшуу.

Е. НОРБОЕВА,
Захаамнай районой Хамниин совхозой ахалагша хонишон.

ЗАЛУУГАЙ ЗОРИГТОЙ

Пүрбэ болон Һама-Сэрэн Шагдуровтан эхэ хонидые Шара-Тала гэжэ һууринда хоёрдохи жэлээ харууһалжа байна. Дүй дүршэлөөр багашье һаа, ажалдаа харюусалгатайгаар хандажа, тэдэнэр эрхим үрэ дүнгүүдые туйлаха ехэхэн хүсэл эрмэлзэлтэй байһанаа харуулна. Бүхы ажалаа эмхитэй һайнаар хэжэ шадаһанай ашаар энэ жэлдэ эдэ хонишод зуун эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга түлжүүлээ. Мүнөө Шагдуровтан хонидойнгоо эдихэ үбһэ бэлэдхэжэ, сүлөөгүй хүдэлнэ.

Тэдэнэй хүдэлдэг Туранай совхозой хонишод энэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 90 хурьга абажа, социалис уялгаяа дүүргээ юм. Эндэ совхозой хонишод-зуутан И. С. Халхаев П. Д. Шагдуров хоёрой оруулһан хубита ехэ.

Тэрэшэлэн Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой залуу хонишон Ешэ Ангамаев баһал эрхим үрэ дүн туйлажа, зуун эхэ хонин бүриһөө 102 хурьга томо болгоо, хурьган бүхэнөө дунда зэргээр 18,5 килограмм шэгнүүртэйгээр эхэнүүдһээнь һалгаагаа һэн.

Нүхэр Ангамаев табан жэлэй туршада хонин ажалда хүдэлнэ. Түрүүшынгээ хоёр жэлдэ тэрэ Ленинэй хоёр ордентой суута хонишон Г. С. Шойбоновой хажууда ажаллаһан юм. Бэрхэ хонишон наһанайнгаа амаралтада гарахадаа өөрынгөө отарые Ешэдэ даалгажа үгөө бэлэй. Тэрэ гэһээр коммунист Е. Ж. Ангамаев тэдэ хонидые гурба дахин түрүүлхэдээ, зуун эхэ хонин бүриһөө 100—105 хурьгадые абажа түлжүүлһэн байна. Нооһо хайшалха түсэбөө жэл бүри дүүргэнэ. Жэшээнь, байгша ондо хонидоо тарган тобирнууд байлгажа шадаһанай ашаар тус бүриһөөнь 3,8 килограмм нооһо хайшалаа юм. Иигээд сентябриин эхеэр Ешэ Ангамаев хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлхээр бэлдэнэ. Тэрэнэй туһалагша баһал залуу хонишон В. М. Сибиряков ажалдаа тон оролдосотой хүн юм.

Иигэжэ залуу коммунист КПСС-эй XXVII съездын табиһан зорилгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ өөрынгөө хубитые оруулна.

Ж. ЮБУХАЕВ.

Түнхэнэй район.

АРЮУН ХАРГЫ

Ажахын ахамад зоотехник Баир Степанович Батуевтай Инзагата тосхонһоо баруун-хойшоо гараад, үндэрхэн хүтэл дабажа, үргэн голоор уруудабабди.

— Энэмнай манай хэр угһаа хойшо хонин һүрэгөө бэлшээжэ байдаг газар гээшэ. Тээ тэрэ доогошогуур Худаг гэжэ газарта ахалагша хонишон, Социалис Ажалай Герой Гомбо-Сурун Гончиковна Цыремпилова олон жэлдэ байрлаһан юм. Баһал бэрхэ хонишод Сурун, Семен Цыретаровтан Жаргалантада һуудаг байгаа. Тэдэнэй хүбүүн Владимир Цыретаровайда ошоёбди,— гэжэ ахамад зоотехник хэлэбэ.

Хэдэн хүтэл, хотогор жалганууд өөдэ үгсэнэ, урууданабди. Теэд хүрэхэ газарнай үшөөл харагданагүй.

— Одоол эндэтнай хонидые үбэл, зунгүй бэлшээхэдэ, ёһотойл гоё газар байна даа, — гэхэдэмни, Баир Степанович иигэжэ хэлэнэ:

— Хонидые бэлшээхэ газарнай уйтан боложол байна. Харанагта энэ таряанай ургасын бэлшээритэй ниилэшоод байхыень. Юуб гэхэдэ, һүүлэй жэлнүүдтэ эхэ хонидой отаранууд шадархи зарим газарые хахалжа, зеленко, олон жэлэй ногоо таридаг болообди. Тэндэ намартаа искусственна үрэжүүлгын хаһада, үбэлдөөшье эхэ хонидые адуулна ха юмбибди. Юрэдөө, бэлшээри дан элбэг гэхээр бэшэ. Гол түлэб эндэ эхэ хонидой 20, түлгэ, хурьгадай 17 отара—хамта 30 шахуу мянган хонид бэлшэжэ зуһана ха юм, — гэнэ.

Тиигэһээр залуу хонишон Владимир Цыретаровайнгаа зуһаланда хүрэжэ ерэбэбди.

— Битнай тиимэшье магтаалтай бэрхэ хонишон бэшэ гээшэб. Оройдоол гурбан жэлдэ эхэ хонидые харууһалжа байнабди. Түрүүшын жэлдэ шэнэ түрэхэ зуһагуудые абаад, зуун эхэ хонин бүриһөө 90 хурьга томо болгоо һэмди. Нёдондо хурьгаднай ямар нэгэ үбшөөр үбдэжэ, зариманиинь гарзалаад, зуун эхэ хонин бүриһөө баһал ерээд түл томо болгообди. Одоол энэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 100 хурьган абтаһан юм. Тэдэнээ эхэнүүдһээнь һалгаатараа, бултыень бүрин бүтэн түлжүүлжэ үшөөл шадаагүйбди. Зунай эхеэр үбшэлжэ, хэдэн хурьган гарзалшоо. Тиигэжэ зуун эхэ хонин бүриһөө 98 хурьга тушаагаабди,— гэжэ залуу хонишон хөөрэнэ.

— Эдэ залуушуул яһала оролдожо хүдэлдэг зон. Теэд дүй дүршэл, шадабаринь заахан дуталдана гээшэ ааб даа. Ерэхэ 1987 ондо одоол эдэнэр зуутан болохол ёһотой. Тиимэ гү, Владимир?— гэжэ Баир Батуев хонишон тээшэ харана.

— Шадалаараа оролдохо гүбдеэ даа. Энэ жэлдэ зундаа хура бороотой байжа, бэлшээриин ногоон һайн байгаад, хонидшье яһала таргалаа. Үрэжүүлгын эхилтэр хүсэ шадалыень бүри һайн болгохо гэжэ оролдонобди. Хоёрдохёор, үбһэн ехэ абтажа байна. Нёдондо бидэ үбэлжөөн шадархи 43 гектар сабшалан дээрэһээ 230 центнер үбһэ абаһан һаа, мүнөө тэрээнһээ хоёр дахин ехэ үбһэ сомообди. Зеленкошье һайнаар гаража байна,— гэжэ нүхэр Цыретаров хэлэнэ.

Тэрэ Ханда нүхэртэеэ, мүн залуу хонишон Зоя Доржиеватай хамта хүдэлдэг юм. Эхэнэрнүүдэйнгээ хонидоо адуулхада, Владимир түрэл гаралаа, аха, дүүнэрээ суглуулжа, үбһөө сабшана хуряана.

Ажахы, район, республика соогоошье нилээд суутай, солотой хонишод байһан Сурун Жимбеевна болон Семен Жамбалович Цыретаровтанай хүбүүнэй эхэ, эсэгынгээ һайн һайхан хэрэгые, арюун харгые үнэн сэхээр үргэлжэлүүлжэ байһандань баясахаар. Теэд амжалтын амарханаар туйлагдадаггүйнь мэдээжэ. Даб дээрэ онсо ехэ үрэ дүнгүүдые туйлажа шадаагүйдөө Володя урма зоригоо мохоногүй. Тиимэһээ саашадаа тэрэнэй оролдолго, хүсэл эрмэлзэл дэмы хосорхогүй гэжэ һанагдана. Зориһондоо заатагүй хүрэхэ гээд этигэхээр.

— Сурун Жимбеевна эхэнь шэг шарайгаараа, сэдьхэл бодолоороо ехэл һайхан хүн байһан юм. Хүндөөр үбшэлжэ, сагһаа урид наһа барашоо. Семен Жамбалович эсэгэнь үсөөн үгэтэй, даруу зантай, ажаллажал ябадаг хүн гүб даа. Колхоздоо олон жэлдэ механизатораар, хонишоноор хүдэлөөд, мүнөө пенсидэ гаранхайшье һаа, газар уһалжа, элдэб ажал хэжэл ябаһан зандаа. Владимир эхэ эсэгэ хоёройнгоо һайн һайхан абари зангые, ажалша бэрхыень яһала абаһан хүбүүн гэжэ һанагшаб,— гэжэ нютагайнь нэгэ үбгэжөөл хэлээ бэлэй.

«Коммунизм» колхоздо хэр угһаа хойшо бэрхэ хонишод олон байһан, мүнөөшье бии. Эндэхи дүршэл шадабари ехэтэй ахалагша хонишод Х. Ч. Дымбрылов, С. Ч. Бальжиев, Б. Д. Доржиев, Ч. Б. Будаев болон бусад жэлһээ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 100-һаа дээшэ хурьгадые түлжүүлдэг, нооһошье ехээр хайшалдаг алдартай. Тэдэнэй хойноһоо залуу хонишод, тэрэ тоодо Владимир Цыретаров, Валерий Цырендоржиев, Андрей Цыренов гэгшэд найдамтай халаан ургажа байна. Тэдэнэр эхэ, эсэгэнэрэйнгээ, аха нүхэдэйнгөө үндэр нэрэ солые үшөө дээшэнь үргэхэл зэргэтэй.

М. НАМЖИЛОВ.

Зэдын район.

БАЯРАЙ СУГЛААН

Индиин республикын бэеэ даанхай байдалтай болоһоной 39 жэлэй ойдо зорюулагдаһан Совет-индиин хани барисаанай бүлгэмэй Буряадай республиканска отделениин баярай суглаан КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой Ехэ зал соо августын 15-да үнгэрбэ.

Советскэ Союз болон Индиин хоорондохи заншалта хани барисаае, хани харилсаае бэхижүүлхэ хэрэгтэ Совет-индиин хани барисаанай бүлгэмэй Буряадай республиканска отделениин оруулдаг хубита тухай Буряадай республиканска правлениин түрүүлэгшэ, СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент М. В. Мохосоев элидхэбэ.

Индиин болон СССР-эй арадуудай хоорондохи хани барисаанай оршон байдалда үнгэрһэн баярай суглаанда Улаан-Үдэ хотын олониитын түлөөлэгшэд хабаадаа.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

СЪЕЗДЫН ХАРАА ШЭГЛЭЛЭЭР

ЭНЭЭНҺЭЭ ШУХАЛА ЮУМЭН БАЙХАГҮЙ

Ниитын адууһа малда бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэхэһээ шухала асуудал мүнөө үедэ байхагүй. Манай партийна организаци, бүхы коммунистнууд гол анхаралаа эчэл хэрэгтэ хандуулна. Хүн бүхэнние харюусалгатай хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадуулжа, үбһэ хуряалгые түргэнөөр, һайн шанартайгаар үнгэргэхые оролдонобди. Ногооной шэмэтэй, үнэтэ бодосуудаар элбэг байха үедэ сабшажа абаха зорилго үбһэшэдэй урда табитданхай.

Энэ харюусалгатай хаһадаа яһала һайнаар бэлдээ һэмди гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Партийна суглаа зарлажа, «Ниитын адууһа малда үбһэ тэжээл бэлэдхэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ талаар партийна организациин зорилгонууд» гэһэн асуудал зүбшэн хэлсэһэн байнабди. Суглаан дээрэ үгэ хэлэһэн коммунистнууд үбһэ тэжээл һайнаар, элбэгээр бэлэдхэхэ тухай онсолон тэмдэглээ. Тиихэдээ тэдэнэй олонхинь үбһэнэй шанарта хэзээ хэзээнэйхиһээ ехэ анхарал хандуулхые дурадхаһан байна. Жэшээнь, һү һаалиин нэгэдэхи фермые даагша Т. А. Окорева Якимовай звеногой жэл бүри шанар муутай үбһэ бэлэдхэдэг байһые шүүмжэлээ. Гансал үбһэнэй хэмжээ анхаралдаа абаад, шанарыень балай анхардаггүй байгаа.

Тиигэжэ энэ суглаанай шүүмжэлэл хараада абажа, энэ жэлдэ үбһэнэй шанарта ехэ анхарал хандуулха гэжэ шиидэһэн байнабди. Үбһэ хуряалгые түргэнөөр, һайн шанартайгаар дүүргэхын тула социалис мүрысөөнэй гурим шэнэлэн хубилгаабди. Мүрысөөнэй гурим энэл суглаан дээрэ зүбшэгдэжэ, баталагдан абтаа һэн. Мүн баһа социалис уялганууд абтаа. Тиихэдэ КПСС-эй обкомой республикынгаа ажалшадта хандаһан Хандалга зүбшэн хэлсэжэ, звено бүхэн урда абаһан социалис уялгануудаа шэнэлээ. Районоймнай олонхи ажахынууд үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэеэ хоёр дахин үлүүлхэ гэһэн уялгануудые абаа. Манайшье үбһэшэд түсэбөө үлүүлхээр шиидэнхэй.

Тиигэжэ бүхыдөө үбһэ хуряалга дээрэ 10 звено эмхидхэгдээ һэн. Тэдэнэймнай олонхинь манай колхозой гэшүүдһээ бүридөө. Харин бусадыень шефүүднай эмхидхэжэ, бидэндэ туһалаа. Олонхи гэшүүдынь жэл бүри хүдэлжэ, газараа һайн мэдэхэ хүнүүд һэн. Элхиин автомобиль заһабарилгын заводойхид оньһожоруулагдамал звено эмхидхэжэ, ехэ үбһэ абажа тушаадаг заншалтай. Эдэ шефүүдэй звеногойхид колхозтой хэлсээ баталдаг.

Колхозоймнай үбһэшэдэй звенонуудай хоёрыень коммунистнууд хүтэлбэрилөө. Жэшээлхэдэ, партбюрогой гэшүүн И. М. Якимов олон жэлэй туршада үбһэшэдэй звеное толгойлдог. Тиимэһээ сабшалангаа һайн мэдэхэ хүнүүдые хүдэлгэжэ шадаха хүн юм.

Мүнөө тус звеногойхид яһала һайнаар ажаллажа байна. Суглаан дээрэ хэлэгдэһэн шүүмжэлэл хараада абажа, үбһөө һайн хатаажа, муу бэшэ шанартай үбһэ һүрилнэ. Тиихэдэ коммунист М. Ц. Дондуковой звеногойхид нарата үдэр бүхэнние аша үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхые оролдоно. Харин нүгөө гурбадахи звеномнай гол түлэб һурагшадһаа бүридхэгдэнхэй. Эндэ хэдэн багшанар хүдэлдэг. Тус звеное Г. Ф. Зубакин ударидана.

Коммунистнуудай хоёр звенодо саг зуурын партийна бүлэгүүд эмхидхэгдэнхэй. Эдэмнай звеногой гэшүүдэй дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулна. Коммунист бүхэн саг зуурын партийна даабаритайнууд. Звеное толгойлогшод өөһэдөө агитаторнуудаар томилогдонхой. Зубакинай звенодо комсомолшуудай бүлэг эмхидхэгдэжэ, тэдэнние Арсалан Шоидопов толгойлоо. Политинформатор, багша Сэсэгма Нимаевна Галсанова элдэб хөөрэлдөөнүүдые дэлгэжэ, олонние һонирхуулдаг. Звеное даагша Максим Цыбикович Дондуков баһал үбһэшэдтэйгөө ходол хөөрэлдэжэ, агитаторайнгаа уялга һайнаар дүүргэжэ байдаг.

Үбһэшэдэймнай звенонууд бултадаа сабшалан дээрээ байрлаа. Отог бүхэндэнь уряа лозунгнуудые, абаһан социалис уялгануудыень гоёор шэмэглэн бэшээ һэмди. Социалис мүрысөөнэй гурим, тэрэнэй ябаса харуулһан самбар, үбһэшэдэй ажалай түлбэри гэхэ мэтэ дууһан бэшээтэй. Үдэр бүриин хүдэлмэри эндэ тэмдэглэгдэжэ байдаг. Мүрысөөнэй дүн арбан хоног бүри согсологдоно.

Байгша ондо үбһэ хуряалгаяа түргөөр, һайн шанартайгаар үнгэргэхын тула социалис мүрысөөнэй гурим шэнэлээбди гэжэ хэлээ һэм. Июлиин 15-да тэжээл бэлэдхэхэ түсэбэйнгөө 40 процентые бэелүүлһэн звенодо 200 түхэриг мүнгэн шан барюулагдаха байгаа. Тиихэдээ бэлэдхэгдэһэн үбһэнэй 60 процентнь нэгэдэхи, хоёрдохи классай байха ёһотой. Үнгэрһэн тэрэ арбан хоног соо мүрысөөнэй энэ гуримые нэгэшье звено дүүргэжэ шадаагүй. И. М. Якимовай звено яһала һайн ябаһан аад, тэрэ үедэ үдэр бүри шахуу аадар орожо, хүдэлмэриень һаатуулаа. Тиихэдэ июлиин 25-най дүнгөөр түсэбэй 60 процентые бэелүүлһэн звенодо иимэ шан үгтөө һэн. Удаань арбан хоног болоод 80 процент, августын 15-да 100 процент түсэбөө дүүргэһэн звенонуудта иимэл мүнгэн шан үгтэхэ байна. Үбһэнэй шанар арбан хоног бүхэндэ шалгагдажа байгаа. Энэ хүдэлмэри хэхэ лаборатори байгуулагданхай. Мүн тиихэдэ үбһэшэдэй ажалай түлбэри хубилгаа һэмди. Жэшээнь, июлиин 20 болотор абтаһан үбһэнэй центнер бүхэн 2 түхэриг 16 мүнгөөр түлэгдөө. Августын 10 болотор — 1 түхэриг 64 мүнгөөр түлэгдэбэ. Саашадаа центнер үбһэн 1 түхэриг 08 мүнгөөр сэгнэгдэхэ.

Энэ хубилалта баһал үбһэ хуряалгые түргэнөөр, шанартайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэ зорюулагданхай байгаа. Энэ жэлэй үбһэ хуряалгын үедэ хэрэглэгдэһэн эдэ шэнэ гуримууд аша үрэеэ харуулжа байна. Гэбэшье үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын ябаса һанаһанда хүрэнэгүй. Үдэр бүриин аадар, бороо ехэл һаалта хэнэ. Эдэ үдэрнүүдтэ гэйтон ногоо тусхай түхеэрэлгээр үлеэлгэжэ хатаахамнай. Энэмнай тусхай дал доро хэгдэхэ юм. Тиимэһээ бороо эндэ һаалта хэхэгүй. Үшөө нэгэ юумэн гэхэдэ, урдань витаминтай ногооной гурил бэлэдхэдэггүй байгаабди. Энэ жэлдэ иимэ түхеэрэлгэ хүдэлгэжэ байнабди.

Тэрэшэлэн энэ харюусалгатай хүдэлмэрие бүри урагшатайгаар ябуулхын, партийна нүлөө үзүүлхын түлөө үбһэшэдэй звенонуудта бэрхэ коммунистнуудые эльгээһэн байнабди. Жэшээнь, жолоошон С. Самьяев, барилгашан П. Цырендоржиев гэгшэд гол ажалаа орхижо, үбһэ бэлэдхэлгэдэ хабаадажа байна. Үбһэшэдэй звенонуудта бүхыдөө 20 коммунист хүдэлнэ. Сенаж дараха звеное партиин гэшүүн Б. Н. Найданов ударидана. Юрэдөө, партийна организациимнай бүхы гэшүүдэй хахадынь шахуу тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадуулагдажа, муу бэшээр ажаллажа байна.

Колхозой правлени, партийна организациимнай бүхы анхарал ниитын малда шадаал һаа ехэ, һайн шанартай үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ хандуулагданхай гэзшэ. Колхозой түб һууринда ажаһуудаг гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, пенсионернүүд үдэр бүри үбһэшэдтэ туһална. Үбһэшэдые эдеэ хоолоор хангаха хэрэг һайнаар эмхидхэгдээ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Түбэймнай магазин үглөөнэй 7 чаһаа үдэшэ орой болотор хүдэлнэ. Автолавка тусхай графигай ёһоор ябажа байдаг. Районой соёлой байшангай агитбригада концерт харуулха ёһотой юм.

Нэгэн үгөөр хэлэхэдэ, мүнөө үедэ энэ хүдэлмэриһөө шухала юумэн байхагүй. Хэнэйшье мэдэһээр, үбһэ тэжээлһээ бүхы саашанхи байдалнай дулдыдаха байна бшуу. Колхознай гүрэндэ һү худалдаха байгша онойнгоо хахад жэлэй даабари бүри июниин 5-да дүүргээ һэн. Нёдондонойхиһоо 200 центнер ехэ һүн мүнөө һаагдаад байна. Мяха гүрэндэ худалдаха жэлэйнгээ түсэб заатагүй дүүргэхэбди. Ажахымнай һүүлэй үедэ муу бэшэ үрэ дүнгүүдые туйлана. Энэ амжалтаяа бүри арьбадхаха, КПСС-эй XXVII съездын табиһан шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ гэзшэ коммунистнуудай, бүхы ажалшадай нангин хэрэг болоно.

В. АЮРЗАНАЕВ,
Загарайн районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой партбюрогой секретарь.

ХII ТАБАН ЖЭЛ: *хурдадхалгын замаар*

НЭГЭ ГАЗАРҺАА ХҮТЭЛБЭРИЛХЭ

«Элдэб бүлэг хүн зоной эрилтэдэ хүрэмэ эд бараа үйлэдбэрилжэ худалдалгые хангаха, шанарыень горитойгоор һайжаруулха, техническэ болон гоё һайханайнь хэмжээе ашаглахада найдамтай байлгыень дээшэлүүлхэ» (СССР-эй 1986—1990 онуудай Экономическэ ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдһээ).

«Эд бараа — элбэг ехээр» гэһэн уряада «эрхим шанартайгаар» гэжэ нэмэбэл, мүнөөдэрэй — хурдадхалгын үе сагай эрилтэдэ таараха байна. Юуб гэхэдэ, продукциин шанар хадаа экономическэ ургалтын гол нөөсэнүүдэй нэгэн гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Политическэ элидхэл соо тодорхойлогдоһон бшуу. Республикын томо-томо предприятинуудай эд бараа һайн шанартайгаар гаргахаар уялгалагдаад байхада, союзна мэдэлэй томо предприяти — Зэдын комбинат илангаяа «бад бажуума», обоorосотой һайн продукци үйлэдбэрилхэ ёһотой.

...Районой «Ажалай туг» газетын редактор В. Б. Санжиеватай комбинадай заһабарилгын-механическа завод зорибобди. Энэмнай хэдэа хада малталгын оньһон түхеэрэлгэнүүдые заһабарилдаг хамһабариин албан гэзшэ.

— Гол хүдэлмэримнай урагшатай. Хахад жэлэй түсэб 101,8 процент дүүргээбди,— гэжэ заводой начальнигай орлогшо В. А. Сопрыкинай хэлэхэдэ, урдаһаань асуудал табибабди.

— Валерий Александрович, тиихэдэ хүн зондо хэрэгтэй эд бараа гаргалгые хоёрдохи зэлжээнэй гэжэ тоолоно гэзшэ гүт?

— Үгы бэд даа. Мүнөөнэй байдал ойлгожол байнабди. Юрэдөө, эд бараа гаргалгые хажуу тээһээ даалгагдаһан үлүү ажал мэтээр анханайхяараа һанадаг сагнай үнгэрөө. Үйлэдбэриин технологие нарижуулан һайжаруулхаар хэмжээнүүдые абажа эхилээбди,— гэжэ Валерий Александрович мэдэрнэ.

Иигэжэ предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй хубилалтын үе сагтай тааруулан, зохёохы ёһоор ажалдаа хандаагүй һаань, хурдадхалга гэһэн үгые үлүүдэ дурдаһанай хэрэггүй ха. Мүнөөдэр үйлэдбэрие эмхидхэгшэдэй үүргэ эрид дээшэлээ. Заводой дэргэдэхи үргэн хэрэглэлэй эд бараа гаргадаг бишыхан цехэй хүдэлмэритэй танилсахадаа, иимэ тобшолол хэмээр һэн. Мүнөө эндэ дурасхаалай хутага, гүмэр пеэшэнгүүд, зондо туһатай элдэб зүйлнүүд бүтээгдэнэ. Алиниинььшье ажабайдалда хэрэгтэйнүүд. Илангаяа малшад, шэнэ гэртэ нүүжэ орогшод түмэр пеэшэнгүүдые ехэл дуратайгаар худалдан абадаг. Районой нэгэ һууриние — Сагаан-Моринние абаад үзэбэл, долоодохи гэр бүхэниинь шэнэ юм. Үмсын гэрнүүдые барилгын урмашуулагдажа байхада, тус продукци хэрэглэмжэһээ гарашагүй ааб даа.

— Гэбэшье шанарынь үшөөл хэмдээ хүрэнэгүй. Тусхай технологи зохёон байгуулха шухала. Жэшээлхэдэ, пеэшэнэй шэрэм шудхахадаа, электрын элшэ хүсэ хэрэглэхэ гэһэн дурадхал сэнтэйгээр һанагдаа һэн. Тэдэ комбинадай мэргэжэлтэд энээние анхараагүй байнһаар,— гэжэ нүхэр Сопрыкин үргэлжэлүүлнэ.

Иимэ үшарта цехэйхид өөһэдынгөө арга шадалаар лэ болоно ха юм. Хэрэбээ энэ продукцинь гол түлэб худалдан абтадаг һаа, хүдөөлүүлгын зүйлнүүдые — веногуудые, тумбочкануудыө Улаан-Үдэһөө асаржа, наймаалдаг байба. Ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын министерство энээние эмхидхэдэг юм. Иигэжэ 400 гаран модоной зайда заха холын Захаамин асархадань, нютагай продукци хайшаа орохо болоноб? Райгүйсэдкомой түсэблэлгын таһаг мүнөө болотор эдэ асуудалнуудые бодотоор шиидхэхэ талаар оролдолго гаргаагүй. Мүн бүхы республикын хэмжээгээр абаад харабал, предприятинуудай гаргадаг эд бараа худалдалгые хүтэлбэрилхөөр тусхай түб байгуулхаар болоогүй юм гү?

Гол түлэб энэ цех нёдондо 19 мянган түхэригэй эд бараа гаргаха түсэбтэй һаа, 22 мянганда хүргэһэн байна. Хахад жэлэй дүнгөөршье гээгдэлдэ ороогүй — 101,3 процент бэелүүлэгдээ. Эндэ уран нарин шадабаритай чеканщик В. И. Гильденбергын булад шудхагшад, КПСС-эй гэшүүд В. М. Ларионовой, В. Н. Леоновой хубита ехэ. Нэгэ үйлэдбэридэ бэеэ үгэнгөөр, үнэн сэдьхэлһээ хүдэлдэг иимэл хүнүүд комбинадай мэргэжэлтэдэй туһаламжаар продукциин шанар һайжаруулха аргатай бшуу.

Удаань комбинадай барилгын материалнуудай цех зорибобди. Ажахы эрхилэлгын шэнэ гуримаар ажаллажа байһан предприятиин энэ цех арбан хоёрдохи табан жэлые амжалта түгэсөөр эхилээд, хахад жэлэй түсэб үлүүлэн дүүргээ. Ороной хүгжэлтын Гол шэглэлнүүд соохи иимэ мүрнүүд һанагдана: «Эрхим шанартай барилгын материалнуудые сад-огородой зэр зэмсэгүүдые үйлэдбэрилгые, хүн зондо худалдалгые үргэдхэхэ». Түс цех эгээл иимэ зорилготойгоор хүдэлдэг. Хирпиисэ, избёоско, бетоной холисо гэхэ мэтэ үйлэдбэрилэгдэнэ. Дачын гэр болгон бүридхэмөөр хюреодэмэл материалнуудай комплект гаргагдадаг юм. Сэнгынь — 1174 түхэриг. Тэдэ дүтын үшөө нэгэ предприятида — Захааминай мехлесхоздо 2000 түхэригэй эгээл иимэ комплект бүтээгдэдэг байба. Талмайнь түрүүшынхидэ орходоо нэгэ заа ехэшэг. Тэдэ иигэжэ бэе бэеэ «дабталган» хэрэгтэй гээшэ гү? Цехэй начальник Ч. Б. Шагдуров, комбинадайшье хүтэлбэрилэгшэд энээн тушаа бодожо үзэһэн байха. Саад үргүүлдаг «Горняк» бүлгэмэйхидые, Зэдын районой захилшадые хангаһанай удаа үлөөшыень хайшань хэхэб? Түмэр зам холо, автотранспортаар зөөхэдэ гаргаша ехэтэй. Энээнһээ упамжалан бодоод үзэхэдэ, удаан болзорой түсэб табилган хэр удхатай болоно гээшэб? Нёдондо тус коллектив 55,6 мянган түхэригэй үргэн хэрэглэлэй эд бараа гаргаха түсэбтэй һэн. Мүнөө жэл энэ түсэбынь хоёр дахин дээшэлүүлэгдээ.

— Бэелүүлэгдэмээр гээшэ гү? — гэжэ цехэй экономист Г. Ф. Туркинада хандабабди.

— Хахад жэлэймнай дүнгүүд һайн. Дачын 52, теплицын хэдэн комплект, штакетник мүнөө жэл худалдаа наймаанда эльгээхэбди. Хүүгэдэй, кухниин аятай гоё мебельтэй болохоёо гэрэй эзэн эхэнэр бүхэн хүсэдэг ёһотой. Тиимэһээ мебелиэ түсхай цех байгуулхаар хараалнабди. Мүнөө дээрээ эрхим урашуулнай — С. Б. Доржиевай участогайхид табуреткэнүүдые дархалхаар туршалга хэжэ байна,— гэһэн харюу дуулдаа бэлэй.

Ой модоной нөөсэ баялиг дууһашагүй бэшэ юм. Түс цехһээ гадна мехлесхозойхид, госпромхозойхид эгээл иимэ түүхэй эд — модо хэрэглэнэ бшуу. Тиимэһээ хөөрэлдөөнэй үедэ экономическа ургалтын үшөө нэгэ арга нөөсэ — алмалта, арьбалалтые дайрангүй гаража болохогүй байба.

— Бага үлэгдэлтэй технологи нэбтэрүүлгые үргэдхэхөө оролдонобди. Комбинадай мэргэжэлтэд энээние анхардаг юм. Модоной хибэдэһэ ажахынууд абаашажа, малдаа дэбдидэг, огородтоо хэрэглэдэг. Кирзаводто түлишын оронда эльгээгдэдэг. Анхан ехэнхинь хаягдашадаг һэн. Гэбэшье үлэгдэл үшөөл ехэ. Зомгоолоор хабтагайнуудые хэбэл ашатай һэн. Тэдэ манай үйлэдбэридэ таарама, багашаг оньһон лининүүд үгы ха юм. Промышленность манай захилаар тэрээние бүтээхэ аргагүйл,— гэжэ нүхэр Туркина харюусаа һэн.

Эдэ хоёр үйлэдбэритэй танилсаад байхада, комбинадай түсэблэлгын таһагай инженер-экономист В. С. Окладниковтай уулзажа, зарим тэды тобшолол хэхэ гэжэ шиидэбэбди.

— Хүн зоной хэрэглэмжын эд бараа гаргалгада, худалдалгада ямар дутуу дунданууд бии гээшэб?

— Анхан энэ хэрэг хэндэ даалгагдадаггүй байгааб: түсэблэлгын таһагайхидшье, бухгалтери, комбинадай ахамад механик Климов булта бага зэргэ хабсатай һэн. Үе-үе болоод лэ, тоосооной сэарпан бэлдэгдэдэг байгаа бшуу. Мүнөө эдэ бүгэдэ намда даалгагдаба гээшэ. Тиихэдээ энээние саг үргэлжэ харааһаа алдангүй шэнжэлэн үзэжэ, үйлэдбэриин хүгжэлтые ажаглажа байха арга олдоно бшуу,— гэжэ Виталий Степанович харюусаба.

Иигэжэ харюусалгата нэгэ нюурай томилогдоходо, урагшаа алхамууд хэгдээ. Хэрэбээ гансал Захааминай райпотребсоюзтай холбоотой һаа, мүнөө Зэдын, Сэлэнгын районуудаихидтай хэлсээ баталаа. Гэхэтэй хамта зарим эд бараан тодорхой тоодо бэшэ, харин дундуур зэргын сэнтэй бэлэй. Зэдын продснабай үнэ сэнгэй талаар экономист К. Ф. Бикулина түрүүтэй бүри гүнзэгы шэнжэлэл хэжэ, оптово болон рознично сэнгүүд баталагдаа.

Зарим эд бараа гаргахаар түсэблэхэдөө, техническэ документацинь бэлдэгдэдэггүй байгаа. Ерэхэ жэлдэ эртээнһээ иимэ документаци бэлдэхээр хараалагдаба.

Тэрэшэлэн хүн зоной хэрэглэмжэ шудалхын тула худалдаа наймаанай эмхинүүд эдэбхи үүсхэлээ гарганагүй. Жэлэй эхиндэ нэгэ иимэ хэмжээ үнгэргөөд лэ хизаарлаһан юм. Тиихэдэ ажалшадай захилнууд бэшэгдэжэ абтаа. Уһа зөөдэг тэргэхэнүүдтэ, банида абаад орохо венигүүдтэ, хубсаһа элюурдэхэдэө табидаг модон хабтагайнуудта захилнууд хэгдээ. «Зэдын комбинат — Захааминай худалдан абагшадта» гэһэн гаршагтай выставкэ-худалдалга эмхидхээ һаа, һайн бэлэй.

Саашадаа эд бараа гаргалгые хүтэлбэрилгын нэгэ түбһөө ябуулаагүй һаа, госпромхоз, барилгын материалнуудай цех, межлесхоз гэхэ мэтэ предприятинууд хюреэдэмэл материалнуудые нэгэ зэргэ үйлэдбэрилхэгүй һэн ха гэхэһээ эхилээд, шиидхэгдэхэ асуудалнууд дууһашагүй олон ааб даа. Предприятинуудта эд бараа гаргалгын асуудалаар харюусалгатай болоһон хүнүүдэй һуралсал республика дотор эмхидхээ һаа, ашатай байха гэһэн һанамжаа нүхэр Окладников элирхэйлээ һэн.

Г. ДАШЕЕВА.

Тарбагатайн районой «Искра» колхозой һү һаалиин хоёрдохи фермын һаалишан Галина Валентиновна Сучковагай нэрэ ажахы соогоо мэдээжэ болонхой. Һаалишанаар арбан дүрбэн жэлэй туршада ажаллажа дүй дүршэлтэй болоһон Г. В. Сучкова республикынгаа гурбан мянгатанай клубта орохо хүсэлэнтэй. Үнгэрэгшэ үбэлжэлгын үедэ үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 2107 килограмм һү һаажа, ажахы соогоо хоёрдохи дүн харуулһан байна. Мүнөө тэрэ 16 үнеэ һаана. Тэдэнэрынь сүүдхэдээ 10 гаран килограмм тоһолиг һү үгэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Г. В. Сучкова.

В. ПЛУТТЫН фото.

Барилгын талмайнууд дээрэ

ҮНДЭР СЭГНЭЛТЭ ҮГЭМӨӨР

Нажарай нарата дулаан налгайхан сагай үедэ студентнэрэй ажалай семестрэй халуун хаһа хүрэжэ ерэдэг гээшэ.

Районой түб Хори һууринай Первомайская үйлсөөр бодхоогдожо байһан 27 байратай гурбан дабхар байшан гэрэй барилга дээрэ Буряадай хүдөө ажахын институдай ветеринарна факультедэй гурбадахи курсын студентнэрэй отряд хабатайханаар ажаллана.

— Манай отряд 31 хүнһөө бүридэнхэй. Шадабаритай, магтаалтайгаар хүдэлнэд. Бүхы отряднай хоёр звено боложо хубаарилагдаһан,— гэжэ отрядай комиссар Люда Цыренжапова хөөрэнэ. — Тэдэнэй нэгыень 236 дахи бүлэгэй студент Олег Петухов хүтэлбэрилнэ. Энэ звеногой гэшүүдэй дундаһаа Леонид Бочкин, Ольга Мададаева, Ирина Балсамбуева, Светлана Будаева гэгшэд һайнаар хүдэлнэ. Халаанай даабари 130—135 процент хүрэтэр дүүргэнэ.

— Зүгөөр хоёрдохи звеное Прасковья Сафронова даажа абанхай. Тэрэнэй бүридэлһөө Светлана Баранова, Лилия Монгуш, Саян Солчак гэгшэд илангаяа эрхимээр ажалладаг юм,— гэжэ командирай хөөрөө отрядай комиссар Чингис Кушеев үргэлжэлүүлэн тодорхойлбо.

Звенонууд үдэр бүхэндэ өөһэд хоорондоо эдэбхитэйгээр мүрысэнэ. Ажалай дүнгүүд саг дары тэрэл үдэртөө согсологдон гаргагдадаг. Түрүү һуури эзэлһэн хүбүүд, басагадынь үглөө бүхэндэ отрядайнгаа Улаан туг үргэхэ эрхэдэ хүртэнэ. Тиин комсомолец Олег Петухов, Ольга Мададаева, Светлана Будаева гэгшэд нэгэтэ бэшэ Улаан туг үргэһэн байна.

— Хориин районой ажахынууд хоорондын нүүдэл оньһожоруулагдамал колонныи барилгашадай бригадир, Ажалай Алдар Солын III шатын ордено Валентин Куликов мандя туһална,— гэжэ студентнэрэй отрядай мастер Урна Норбу хэлэнэ.

Үнинэй барилгашан, бригадир Валентин Михайлович Куликовтой уулзажа хөөрэлдэбэбди.

— Студентнэрэй хэжэ байһан хүдэлмэридэ үндэр сэгнэлтэ үгэмөөр. Манай бригадада дүй дүршэлтэй барилгашад олон. Тиимэһээ шадал зэргээрээ залуушуулда туһаламжа үзүүлнэбди,— гэжэ Куликов бидэндэ хөөрөө һэн.

Энэ гэрэй нэгэдэхи дабхартань районой стоматологическа поликлиникэ байрлан түбхинэхэ юм.

Бидэнэй барилгын талмайда хүрэжэ ерэхэдэ, мастер Урна Норбу түрүүтэй табан басагад гэрэй сонхын рамануудые, үүдэнүүдые сабуугаар бүхэлэн, сагаадажа, шэрдэжэ байгаа һэн.

— Дүй дүршэлтэй, хаба шадалтай болообди гээд бага зэргэ һайрхан хэлэхэмнай. Халаанаймнай даабари үлүүлэн дүүргэгдэнэ. Иигэжэ ашаглалгада оруулагдаха барилга болзорһоо урид тушааха хэрэгтэ хубитаяа оруулжа байһандаа баяртайбди,— гэжэ Олег Петухов бидэнтэй уулзахадаа хэлээ һэн.

Мүнөө хүдөө ажахын институдай «Булаг» гэһэн отрядай гэшүүд эрхим шанартайгаар, үндэр бүтээсэтэйгөөр ажаллан, Бүхэсоюзна Ленинскэ комсомолой зэлжээтэ съездые угтахын түлөө оролдоно. Ажалай гурбадахи семестрэй үедэ һайнаар амарһан, ажаллаһан залуушуулай һуралсалай шэнэ жэлдэ хүсэ шадал, зориг нэмэнхэй ерэхэнь найдамаар лэ. Бурьялжа байһан булаг мэтэ «Булагай» барилгашадай хүсэн бууралхагүй ёһотой.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

ХАМ-МОДОНОЙ БЭЛШЭЭР

Ямаршье тунга бэлшээри байг, һарлаг, хайнагууд хадын энгэр өөдэ үрдилдэн дүүлидэг. Нюруу газарай хадын ногоон амтаараа ондоохон байдаг гээшэ гү? Үгышье һаа, анханайнь дадаһан хоол юунһээшье үлүүгээр һанагдадаг байжа болоо. Юрэдөө, һарлаг, хайнаг үүлтэрэй малай эгээл зохид һайн бэлшээринь—үндэртэ даа. Урдань үбэлдөө, зэрлиг зантай энэ мал хадынгаа энгэртэ бөөгнэржэ, үлдэхэ даарахые мэдэдэггүй байһан юм. Мүнөө хорёо хотондо хаагдажа, бэлэн тэжээл эдижэ, таряа талханда һурамхи болошоо.

«Улаан-Аха» колхозойхид һарлагуудые хальмаг үүлтэрэй малнуудаар андалдажа абаһан юм. Хонишон Егор Будаевые һарлаг гүүртын эзэн болгохо гэжэ бүгэдөөрэн хэлсээ. «50 лет Октября» колхозһоо асарагдаһан 100-гаад толгой һарлагуудынь 1984 ондо 60 туралтай болоо һэн. Хойто жэлынь 70 тугал, 1986 ондо баһа 60 тугал абтаба. Мүнөө 340 һарлаг үхэр 2 гүүртэ болгогдонхой, эгээл һайн бэлшээритэй Хам-Модондо зуһажа байна. Һарлагуудай бэежэхэлээр, тэдэнние нютагай үүлтэрэй бухада табижа, хайнаг туралнуудые абаха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдана.

Егор Будаев ажахынгаа һүрэг бүхэнние харууһалжа үзэһэн гэхээр. Үбэлэй сагта хадын бэлшээринүүдээр адуу туужа, хээрэ газарта удаанаар отоглоһон, унагашье олоор абаһан байха. Хониин ажалай хамаг нюусануудые баһал мэдэхэ болоһон, эрхим ажалаараа имагтал нютагайнгаа түхэреэн соо бэшэ, харин нилээд холуур суурхаһан байха юм. Хальмаг үүлтэрэй малай асарагдаад байхадашье, тэдэнние баһал шадамар бэрхэ хүндэ даалгаха хэрэг гаража, үнөөхи Егор Соктоевич Будаевһаа найдамтай хүн абаһаар олдоодхёогүй. Шэнэ гунжадые нютагай уларилда дадхаажа, тобир тарганаар ондо оруулжа, түлнүүдыень һайнаар абаха гээшэ тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ һэн. Ямаршье мал даажа абахадаа, Егор Соктоевич гэр бүлөөрөө тэрэнээ зүбшэдэг гуримтай. Эды харюусалгатай ажал даажа абаһан хойноо хүн шэнгёор хүдэлжэ, һүрэгөө томодхожо амжаха, мал харууһалалгын түрүү онол аргануудые хүсэд һайнаар хэрэглэхэ гэжэ нүхэр Будаев анха түрүүнһээ шиидэһэн, тиимээр лэ хүдэлжэ ябадаг юм. Наһанайнь нүхэр Дулма баһал бэрхэ, оролдосотой нэтэрүү хүн. Колхозой малай жэл бүри тобир тарганаар ондо орожо байдагта тэрэнэйшье оруулһан хубита, хэшээл оролдолго бии гээшэ. Эдэнэр малаа Мойлто гэжэ тааруу зохид газарта гаргажа адуулдаг юм. Харууһа һайнтай малай үдэсэтэй байдагынь мэдээжэ бшуу.

Егор өөрөө түргэн, габшагай хүнгэн бэетэй хүн. Нэгэл мэдэхэдэш, хада уулаар ябаад, адуу малаа эрьеэд, зуһэлөөд ерэхэ. Үхибүүдынь томо болоод, айл болонхойнууд, ашанарнуудынь олошоржол байдаг. Хүбүүдынь эхэ, эсэгэдээ туһалалсажа, тэдэнэйнгээ ажалай амжалтанууд тухай һайн мэдэжэ байдаг. Егор Соктоевичой ажал хэрэгүүд ехэнхидээ урагшатай ябажа үхибүүдтэнь ходо жэшээ боложо үгэдэг. Тэрэ КПСС-эй райкомой, райгүйсэдкомой, колхозой правлениин Хүндэлэлэй грамотануудаар үнэтэ бэлэгүүдээр олон удаа шагнагдаа.

Малаа хээрэ адуулжа ябахадаа, арьяатан шонотой тэмсэхэшье ушар гарадаг. Нёдондо хабар Үлэнтэй гэжэ бэлшээри дээрэнь аяар 5 гуринха шоно малыень гэтэжэ ябаһаар, зоригтой малшанай гарһаа хосороо һэн. Намартаа тэрэ агнаалшье үзэдэг, хүбүүдээ мэргэн бэ хээр һургахые оролдодог.

Һая Егор Будаев Дулма нүхэртэеэ Монгол оронөөр аяншалжа ерээ һэн. Үнинэй бэрхэ малшад... ажалай

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭ...

У К А ...

ПАРТИЙНА, СОВЕТ, ПРОФСОЮЗА... ЛОЙ ОРГАНУУДАЙ, АРАДАЙ ХИН... ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ СССР-эй ... ДААР ШАГНАХА ...

Түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэл... гэхэ талаар аша үрэтэйгөөр ажалла...

Буряадай АССР-...

АЖАЛАЙ УЛААН ТУГАЙ ...

Жалсанов Доржо Балдановичые — ... Сагаан-Моринской сельскэ Соведэй гү... Захааминай район.

Тимашов Валерий Семеновичые ... горкомой нэгэдэхи секретарь.

АРАДУУДАЙ ХАНИ БАРИСАА...

Ангапов Семен Васильевичые — Б... нистрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын ...

Розанов Николай Алексеевичые— ... дай областной соведэй түрүүлэгшэ.

Шомоев Клим Кирилловичые — КП... мой секретарь.

«ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ТЭМДЭГ»...

Башкеев Виктор Николаевичые— К... комой таһагые даагша.

Белоусов Георгий Михайловичые — ... комой таһагай инструктор.

Бужинаев Николай Бушханаевичые— ... Хойто-Байгалай районно Соведэй гү...

Дагбаев Данзан Дагбаевичые — Б... ховно Соведэй Президиумэй таһаг...

Дондубон Клара Жалсановнае — хэ... мэрилэгшэдэй профсоюзай Буряадай...

Елгин Анатолий Павловичые — Ул... дай депутадуудай Советскэ районно... түрүүлэгшэ.

Кочетов Владимир Максимовичые — ... Новоуоянска поселково Соведэй гү... Хойто-Байгалай район.

Лукьянов Михаил Александровичые... райкомой секретарь.

Таханов Виктор Добшоновичые — К... комой нэгэдэхи секретарь.

Усынин Олег Фёдоровичые — КПСС... горкомой таһагые даагша.

Цыремпилов Доржи Тибочкиевичые... обкомой таһагые даагша байһан, мү... соелой министр.

АЖАЛАЙ АЛДАР СОЛЫН III Ш...

Суворов Владимир Михайловичые ... дай Кабанскын районно Соведэй гү... томобилиин жолоошон.

Чебунин Константин Павловичые ... обкомой гаражай автомобилиин жоло...

«АЖАЛАЙ ГАБЬЯАГАЙ ТҮЛӨӨ...

Беликова Нина Андрияновнае — ара... гажанай поселково Соведэй гүйсэдко... гажанай район.

Даширабданов Дармые — КПСС-эй ... таһагые даагша.

Жарков Михаил Антоновичые — К... комой таһагай инструктор.

Каурова Анна Екимовнае — арадай ... рэй районно Соведэй гүйсэдкомой т...

Литвинцев Геннадий Михайловичые... обкомой таһагые даагшын орлогшо.

Михайлова Татьяна Прокопьевнае ... обкомой таһагай инструктор.

Налабордина Анна Константиновнае... дуудай Хяагтын городской Соведэй г...

Нимаев Владимир Чимитовичые — ... Улаан-Үдын городской Соведэй гүйс... орлогшо.

Табхарова Сэсэгма Балдоржиевнае ... дай Юрөөгэй сельскэ Соведэй гүйс... Сэлэнгын район.

«АЖАЛДАА ШАЛГАРҺАНАЙ ТҮЛӨ...

Аширова Валентина Юнисовнае — К... комой хоёрдохи секретарь.

Аюров Бальжинима Тудуповичые ... обкомой таһагые даагшын орлогшо.

Бочеев Александр Иннокентьевичые ... тайн райкомой таһагые даагша.

Григорьев Семен Дмитриевичые — К... мой инструктор.

Гырылов Цырен Доржиевичые — КП... комой секторые даагша.

Дабаева Любовь Гончиковнае — ... Дээдэ-Хүрбын сельскэ Соведэй гүйсэд...

Нимаев Норбо Цыреновичые — агр... лексын хүдэлмэрилэгшэдэй Загарайн р...

Очиров Сергей Раднаевичые — КП... мой хоёрдохи секретарь.

Толоманенко Владимир Ивановичые ... Железнодорожно районно комитед... Үдэ город.

Ярец Вениамин Лукичые — арадай ... скэ сельскэ Соведэй гүйсэдкомой т... район.

СССР-эй Верховно Со...
Түрүүл...

СССР-эй Верховно Со...
Секретарь Т...

Москва, Кремль.
1986 оной июлиин 17.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ...

У К А ...

РСФСР-эй АВТОНОМИТО РЕСПУБЛИК... НУУД БОЛОН ОБЛАСТЬНУУДАЙ БАРИ... ТЕКТУРЫН ХЭРЭГҮҮДЭЙ ПРОЕКТНЭ Э... ЗУРГААНУУДАЙ, ПРЕДПРИЯТИНУУД ... ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ СССР-эй ОРДЕ... ШАГНАХА ТҮ...

Түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэлд... һуудалай-граждан болон хүдөө аж... проектнүүдые зохёоходоо туйлаһан ... рилгада эрдэм-техникын туйлалтануу... түлөө шагнаха:

Буряадай АССР-һэ...

«АЖАЛАЙ ГАБЬЯАГАЙ ТҮЛӨӨ...

Мыльцева Нелли Алексеевнае — а... Гусиноозёрскын городской Соведэй ... архитектор.

«АЖАЛДАА ШАЛГАРҺАНАЙ ТҮЛӨ...

Бачинская Валентина Ивановнае — ... институдай таһагай начальник.

СССР-эй Верховно Со...
Түрүүл...

СССР-эй Верховно Со...
Секретарь Т...

Москва, Кремль.
1986 оной августын 5.

СТАЛИНГРАД—ХАРЬКОВ—ГАЛТАЙ

та оруулалсаһандаа ветеран ехэ омогорходог юм. 1943 ондо Харьков шадарай тулалдаануудай үедэ артиллерийскэ батарейн взводой командир, ахалагша сержант Цыдыпов хүндөөр шархаташоо бэлэй. 1942 оной хүндэ хүшэр байлдаануудай үедэ Коммунис партиин гэшүүн болоһон тэрэ байлдаанай үедэ алуулшаһан командираа һэлгэжэ, шадамар удэридагша байһанаа харуулаа. Тиихэдэ үбсүүндэнь Улаан Одоной орден болон хэдэн медаль яларжа ябаа. «Сталинградые хамгаалһанай түлөө» гэһэн медаляараа ветеран илангаяа омогорходог юм.

Арбан тала гараха замдаа нүүдэл хэдэн госпитальнуудаар дамжаһаар, һүүлэй һүүлдэ Тбилисидэ асарагдажа, долоон һара соо эмшэлүүлээ һэн. Тэрэ үбсүүгээ шархатаһан, дайсанай снарядай түгдэрхэй уушхыень дайраад, мүнөө болотор бэе соонь үлэнхэй ябана. «Энэ бузарһаа болоһо, сагһаа урид, табин табатай ябахадаа, наһанайнгаа амаралтада гараа б», — гэжэ Дамба Цыренович хөөрөө һэн.

Сталинградһаа Галтай хүрэтэр дабаһан замынь мүнөө болоходо бүхэли наһан шэнгеэр һанагдадаг ёһотой. Сэшадаа дайлалдаха аргагүйш гүүлэзд бусажа ябахадань, юушьеб хүсэд дүүрэнгэр хэрэгүй мэдэрэл зүрхыень дайраад абадаг һэн. Нэгэ бага бариг бэлэмсөөрсо, партиин райкомдо ороходонь, тиихэдэ Галтайда байһан Сталинай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшээр дурадхахамнай гэхэдэнь, сэрэгшын журамаар «бэлэнби» гэхэһээ бэшэ юун байхаб даа!

Багахан, шадалгүй колхозоо Цыдыпов табан-зургаан жэл соо толгойлбо. Тиихэдээ үшөө нэгэ наһа наһалһан байха даа. Дайнай болоҗо байхада, эхэнэрнүүд, үхибүүд, үбгэд, хүгшэд ажалшантай байгаа. Тэдэнние хайрлажа, зүрхэнэйнгөө шуһаар лугшажа байгаашье һаань, шүдөө зуугаад лэ ябаха саг али тудадаг һэн. Хүндэл жэлнүүд байгаа даа! Хэды тиимэ байгаашье һаань, Эхэ орондоо, Улаан Армидаа шухала хэрэгтэй һү, мяха, ноохо үгэжэл байгаа. Галтайн зоной Агуу Илалтын жасада оруулһан хубитань энэл бэшэ гү?

һүүлдэнь Галтайн, Калиновкын, Хушуун-Үзүүрэй багахан колхозууд хамтадхагдажа, Дамба Цыренович «Знамя Ленина» колхозой түрүүлэгшын орлогшоор, отделениие эрхилэгшээр, мелиоратораар наһанайнгаа амаралтада гаратараа ажаллаа юм. Ходоодоо түрүү зэргэдэ ябаһан хүн һанаагаа амараад, гэртээ һууха гэжэ һанана гүт? Үгы даа! Дүшэ гаран жэл соо партиин зэргэдэ жагсажа ябаһан хүн шадалай байһан саг-

тал тэмсэлэй гүн соо ябадаг гээд бидэнэр һайн мэдэнэбди. Дамба Цыреновичшье 180 гектар сабшалан даажа абаад, луговод болоһон юм. Тиихэдэнь мелиоратор ябахадаа, олоһон дүй дүршэлынь эрхим түшэг тулгуури болоҗо үгөө.

Дамба Цыреновичтэй хөөрэлдэхэдэ һүүхэдээ, өөрынгөө ажалда тэрэнэй үнэн зүрхөөрөө хам орошоень, бии байгаа дутуу дундануудта ехэ һанаагаа зобожо байһаникень гансата обёорхоор байгаа һэн.

— Юун гэхэбши даа! Луговодой ажал мүнөө дээрээ хүүшан хэбээрээл байна. Уһалууриин системэнүүд республика соомнаи, район соомнайшье олон бии болоо юм гэлсэгшэ. Тэзд тэдэнние манай эндэ хэрэглэхын тулада түрүүлэн уһа олохо хэрэгтэй. Скважина үрэмдэхэ өрөө асуудал табигдана. Дүтэ наашашье анхаралда абама уһатай гол, горхон үгы ха юм. Тиимэһээ хуушанайнгаа ёһоор урын, бороо хурын уһа суглуулаад, урууддул руу урадхуулжа, сабшалангуудаа ундалуулнабди. Хүрзэ, хайлаар, ломоо бариад лэ, ажалдаа ошодог зандаа гээшэбди. Минеральна үтэгжүүлгэ бүри ехээр хэрэглэдэг болохо хэрэгтэй. Үргасада горитой нэмэри оруулна ха юм. Тэрэнние оруулаад, нёрондо 3—4 дахин уһалаа һэм. Тиихэдэмни 50 гектар тухай газарһаамни 50—50 центнер үбһэн абтаа. Харин сабшагдаһан 130 гектар сабшаланһаамни бүхы дээрээ дундэ зэргээр 42 центнер үбһэн абтаа. 5.500-гаад центнер үбһэ колхозной абаа. Үшөөшье ехэ үбһэ абажа боломоор байгаа. Тэзд аяар 50 гектар сабшаламни хагдан болошоо ха юм. Машинаар абахын аргагүй уда-

хэн, үндэр ногоон ургаа. Косилка хахаад, сасаад һалаагүй юм гээбы. Урагшаа ябажа үгэхэгүйдэнь сабшангүй хаяа. Гар хажуурнадые олоор гаргажа шадаа һаань, тэндэ олон лэ һүри бодохо байгаа. Хэһэн ажалайшни хараһаар байтар хагдархадань, урмагүйл байна даа,— гээд, Дамба Цыренович буруу харашана. Мүнөө болотор тэрэнээ һанажа, дураниинь гутажа ябана ха. Теэд үбгэн луговод буруу аал? Үгыл гээд һанагдана.

Хажуугаарнь Цыдыповэй гомдолой шарха дээрэ нэмэри үбшэ асарһан баһа нэгэ гажа буруу ушар бии. Нэгэтэ үглөөгүүр районно газетэ харахадань, Мухар-Шэбэрэй районой луговодуудай мүрысөөнэй дүнгүүд толилогдонхой байба. һонирхоходонь, өөрһөөнь нилээн бага дүн түйлаһан хүн районой чемпион гэжэ соносхогдоһон, һайшаал, магтаалда хүртэһэн байба. Харин Галтайн отделениин луговодууд бии юм, тэдэнэр иимэ дүнгүүдые түйлаа юм гэһэн нэгэшье үгэ газетэ соо олдобогүй. Иимэ ушартай дайралдабал, хэн-

шье гайхаха, гомдохо бэшэ гү? Энээнэй шалтагаан юун байгааб гэхэдэ, эдэ луговодуудайнгаа хүдэлмэриин дүнгүүд тухай мэдээ үгэхэеэ правлениинхид мартажархиһан байгаа ха юм.

Колхозой парткомой секретарь Олег Афанасьевич Кононовто энээн тухай хэлэхэдэмнай, ехэл дураа гутана хэбэртэй һэн. Ондоо зондо энэ гажа буруу ушар тухай хэлэбэ гэжэ дураа гутаһанаа яашье нюужа шадаагүй хаш. Тэзд иимэ гаргажа боломоор бэшэ алдуу гаргаа хадаа тэрэнээ заһахые оролдохоёо яагаа юм? «Гэр сооһоо муугаа гаргахагүй» гэһэн үгэ эндэ яашье таарана гүй.

— Манай эндэхи сабшалангууд түргэнөөр хаташадаг юм. Тон гүйхэндэ шулуулиг газарай эхилдэг тула шииг удаан тогтодоггүй, доошоо лэбшэн орошодог. Тиимэһээ ходо уһатай байха, хирэ хирэ болоод лэ уһалжа байха гээшэ тон шухала. Бидэнэр, энэ Галтайн отделениин гурбан луговод, би, Даба Будаевич Чимитов, Бадма Амурович Дымбрылов гэгшэд жэлэй дүрбэн сагтаа уһаяал яажа суглуулха тухай бодожо ябадаг гээшэбди. Тэзд энэмнай маанадай балай хүшхүрэхэгүй хэрэг байхаяа заримдаа һанадаг. Яахыншье аргагүй. — гэжэ Дамба Цыренович һанаагаа ехэл зобонги хөөрэнэ.

Хажуугаарнь сабшалангуудынь хорёологдоогүй тула харууһа муугай, зоргондоо ябаһан малда гам хайрагүйгөөр гэшхэгдэхээ һанадаг. Бэлэн һанаагаа зобохо, энээнгүйгөөршье мүлшэ болоһон нойроо алдаха шалтагаан болодог ааб даа.

Үбгэн луговодой хэды бээ бараа, номгоноор хөөрэхые оролдоошье һаань, тус ажахыда сабшаланда бодото анхарал хандуулагданагүй ха гэжэ һанахаар байна. Тарялан дээрэ гаргаһанай һүүлдэ минеральна үтэгжүүлгын үлөө юм һаань, луговодуудта асаржа үгэдэг заншалтай. Энэ ушарта бүхы сабшаланда хаанаһаа хүрэхэб даа. Мүнөө жэлдэ Дамба Цыреновичэй Улаан-Үдэ ерэһэн хойно минеральна үтэгжүүлгэ нэгэ бага асарагдаад, тэрээндэ нэгэшье килограмм хүртэнгүй дууһашаһан байгаа. Луговод энэ ушараар ехэл хара буунa.

— Газарһаа гансал абажа байхада ехэл муу даа,— гээд нүхэр Цыдыпов бодомжолно. — Хирэ хирэ болоод, ехэ бодомжотойгоор хүрьһыень һайжаруулха талаар хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлдэг байбал яаһан һайн байха гээшэ һэм! һая нэмда техникэ эльгээгээ. Районһоо. Тэзд тэдэнэй оньһонууд нимгэхэн хүрьһэтэй газарыемни хуу урбуулхаһаа бэшэ туһагүй юумэн байшаба. Дорохи хайр шулуулиг газарынь дээшээ гарашаха байба. Юрэдөө, болюулааб. Эндэ, манай газар дээрэ ямаршьеб ондоо арга хэрэгтэй. Тэзд энээндэ бодомжотойгоор анхарха агроном гү, мелиоратор харгаданагүй.

Дамба Цыреновичэй һанаагаа зобохонь зүйтэй. Ганса тарялангда бэшэ, харин бүхы газартаа эзэн ёһоор, гамтайгаар хандаха эрилтэ мүнөө табигдаад байна ха юм. Энэл эрилтын харюулагдаһан сагта газар бүхы шэмээ үгэхэл.

Үдын наран тонгод гэжэ, мэнэ ерэхээ байһан үдэшын түрүүшын тэмдэгүүд газаа үзэгдэхэдэл гэнэ. Дамба Цыренович бидэ хоёр байшан гэрэй һүүдэртэ һуунабди. 10 хүүгэдэй эхэ, гэрэй эзэнэй наһанайнь нүхэр Сажан Гончиковна аяга сай уухыемнай урина.

Мүнөө Сажан Гончиковна Дамба Цыренович хоёр тусхай пенсионернүүд болонхой. Үхибүүдыньшье томонууд болоо. Хушуун-Үзүүр, Галтай, Улаан-Үдэ, Владивосток, Кировабад... Иимэ холо, ойрын газарнуудта үхибүүдынь ажа һууна. 25 ашa, зээнэр ветерануудай сэдьхэлэй ольһондо ольһо, хүсэндэнь хүсэ нэмээнэ. Мүнөөшье унталгын таһалга сооһоо тэдэнэй эгээл багань дуугаа үгөөд, Сажан Гончиковна яаралтайгаар ошоно...

Амгаланаар энеэбхилэн, бидэнэрые үдэшэһэн луговодой наһан гүрэн түрымнай түүхэ соо тон юрэнхеэр харагдабашье, өөрын онсо, юрэ бусын удхатай, баян. Сталинград — Харьков — Галтай гээд гол удхыень богонихоноор һануулха дуран хүрэнэ. Энэ замаа бата найдамтайгаар гаталаат, Дамба Цыренович!

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: дайнай болон ажалай ветеран Дамба Цыренович Цыдыпов.

Ж. ХАЛБАЗЫКОВАЙ фото-зураг.

АЖАБАЙДАЛТАЙ ХОЛБООТОЙГООР

Тусхай дунда һургуулиие саашадань хүгжөөхэ асуудалнууд партиин XXVII съездын, КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүд ороной агропромышленна комплексын хүгжэлтын шэнэ шататай нягта холбоотой. Эрдэм ухаанай болон үйлэдбэриин түрүү дүй дүршэлые үргэнөөр нэбтэрүүлгэ, арадай ажахын хүтэлбэрилгые шэнэдхэн хубилгаха, дунда шатын кадрнуудай бэлэдхэлые шанарай талаар шэнэ шатада гаргаха гэһэн эрилтэ табигдана.

Агропромышленна үйлэдбэриин шэнэ эрилтэнүүдтэ гүйсэд харюусама дунда шатын хүтэлбэрилэгшэдые болон мэргэжэлтэдые һурган бэлдэхын тула һуралсалай ба ажалда дүршүүлгын хэшээлнүүдые шанарай талаар хубилгаха ёһотойбди. Тиимэһээ республикын колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилхы кадрнуудые бэлдэхэ талаар хүдөө ажахын техникум һуралсалай шэнэ жэлдэ һуралсалайнгаа бүхы сагай хахадые ажалда дүршүүлгын хэшээлнүүдтэ зорюулхаар хараална.

һуралсалай бүхы практиканүүдай ажал хүдэлмэритэй холбоотой тула һурагшад хүдөө ажахын продукцинуудые үйлэдбэрилгын технологитой танилсана, эмхидхэхы дүршэл шадабаритай болоно гээшэ. Хонидой ноохо хайшалалгын үедэ һуралсалай практика эмхитэйгээр үнгэрөө. Техникумэй базова ажахынууд болохо Хориин районой Үдын ба Дэдэ-Тайлсын совхозуудта һурагшад 18.975 хониной ноохо хайшалаа. Багша Ц. Бадмаевай хүтэлбэри доро 10 һурагша 1400 хурьгадай ноохо гурбан үдэрэй туршада хайшалаа. һурагшад Д. Тыкшеев, Д. Жамсаранов, Г. Балданжапова, В. Цыбиков, И. Иринчинова, М. Хандажапова, Д. Рабданов болон бусад бүтээсэ ехэтэйгээр «сагаан алта» хуряалсаа.

«Техникумэй эрхим хайшалашан» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө конкурс Үдын совхоздо болоо. һуралсалай 221-дэхи группын команда нэгэдэхи һуури эзэлээ. Харин хубиин тоосоогоор Б. Батоев, В. Цыбиков, М. Хандажапова гэгшэд эрхим дүнгүүдые конкурсдо харуулаа.

Хонидой ноохо хайшалалгада һуралсалай 222-дохи группын һурагшад бригадна подрядай гуримаар ажаллаһан байна. Тэдэнэй салин хүлһэн ажалда хабаадалсаһанай зэргээр түлэгдөө. Тобшолходо, «сагаан алта» хуряалгын үедэ һурагшад хонидой ноохо хайшалха дүршэл шадабаритай болохынгоо хажуугаар ноохо илгаха, бонитировко болон ажалай түлбэри хэхэ, социалис мүрысөө эмхидхэхэ асуудалнуудтай танилсаһан байна.

«Сагаан алта» сэбэрээр, түргэнөөр хуряалсаһан ерээдүйн зоотехник-эмхидхэгшэд мүнөө тэжээл бэлэдхэлгэдэ бригадна подрядай гуримаар ажаллажа байна. Дэдэ-Тайлсын совхоздо 60 гектар талмайн ногоо сабшажа, тюк болгон багсалаад тушаахa ёһотой.

Н. АКУЛОВА,
колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилхы кадрнуудые бэлдэхэ талаар хүдөө ажахын техникумэй директорэй орлогшо.

Танние ямараар ханганаб?

ЭРХҮҮГЭЙ ОБЛАСТЬ. Сибириин залуу Ангарск городто 300 мянган хүн зон ажаһууна, тэдэнэй 30 мянганиинь дачануудтай, сэадай участогуудтай. Дачын гэрнүүдые бариха бүхы хэрэгтэй юумэнүүдээ ангарскынхид «Ангарскнефтеоргсинтез»-эй ОРС-ын «Барилгын материалнууд» гэжэ 77-дохи магазинһаа худалдан абадаг байна. Энэ магазин тухай һайн һураг суу городһоо, областьһоо холуур тараһхай.

Барилгын болон барилгада хэрэгтэй бусад 600—700 янзын материалнууд магазинай наймаанда ходо бии байдаг. Эндэһээ хирпиисэ, гипсээр хэһэн блогуудые, түмэр-бетон зүйлнүүдые, раствор, зомгоол, хайр, линолеумһоо гадна бүхэли гэршье худалдан абажа болоно. Энэ жэлэй эхинһээ хойшо эндэ дачын 43 гэр наймаалагдаа. Худалдаа наймаанда ородог бүхы зүйлнүүд болон материалнуудай гурбанай нэгэ хубинь, тэрэ тоодо гэрнүүд Ангарскын предприятинуудта бүтээгдэдэг.

һүүлэй гурбан жэлэй туршада магазинай эд бараанай эрьесэ гурба дахин ургаа. Магазин һара бүри хоёр вагон шэл худалдана. Тиихэдээ худалдан абагшадта хэрэгтэй хэмжээгээрнь шэл тайрагдадаг. Мүн лэ һарын туршада 250 тонно цемент 5—5 килограммаар шэгнэжэ, тусхай туламхануд соо хэжэ худалдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: үсэгэлдэр магазинда байһан эд, мүнөө участок дээрэ. Энэ гэртэ хэрэгтэй зүйлнүүд бултадаа магазинһаа абтаһан.

данхай. Түүхын жэлнүүдые һубарюулан харуулһан энэ ном Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргые олгохо тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указай толилогдоһон үдэрһөө эхилэнхэй. Анхандаа мэдэгдээгүй байһан, Советскэ Союзай 3з-дахи Герой болоһон Кабанскын райондо түрэһэн В. Ф. Морозов тухай очерк энэ суглуулбарида оруулагдаһан байна.

Совет арад алдарта хүнүүдэйнгээ нэрые мүнхэлэн, түрэл нютагаа, үйлсээ, һургуули болон клубуудаа нэрлэдэг һайхан заншалтай. Советскэ Союзай Геройнуудай мүнхын дурасхаалые наринаар сахижа байһан тухай очеркнууд хөөрэнэ. Нэрлэбэл, Улаан-Үдэдэ, Борсоевой, Жанаевай, Оцимигай, Чертенковой үйлсэнүүд, Орешково тосхон бии. Тиихэдэ Улаан-Үдын 65-дахи һургуули өөрынгөө һурагшын Г. С. Асеевэй нэрэмжэтэ.

М. А. Лукьяновай «Край наш Кабанский у Байкала» гэжэ ном авторай хоёрдохи зохёол болоно. 1970 ондо «Кабанск» гэжэ түрүүшын ном хэблэгдэһэн байна. Энэ район хадаа республикын эгээл томо, олон хүн зонтой районуудай нэгэн болоно. 1927 оной сентябриин 26-да энэ район байгуулагдаа. Эндэ 1 город, хүдэлмэришэдэй 4 тосхон, 59 һуурин, тосхон тоологдоно. Хударын талада ажаһуухаяа ерэһэн буряад, ород хүнүүдэй түүхэ тухай энэ ном домоглоно. Энэ нютаг түүхээр баян юм: эндэ сүлэлгын харгыгаар политическэ түрүү үзэлтэй хүнүүд, декабристнууд, польско буһалгаашад ябаһан байна. Тиихэдэ революционернүүд А. П. Багжанов, В. М. Серов, Е. А. Петров, А. К. Плис эндэ сүлэлгэдэ ажаһуугаа.

Транссибириин магистралиин баригдаһанай һүүлдэ станцинууд, депо, хүдэлмэришэн анги бии болоо. 1906 оной январь соо Мысовая гэжэ станцида мэдээжэ революционер, Иван Васильевич Бабушкин сээзалагдаһан юм.

Эндэхи хизаарай, арадай ажахын хубилалтанууд тухай, мүн Буряадай зэндэмэни — Байгал далай тухай мэдээсэлнүүдтэй энэ ном соо уншагшад танилсаха байха.

Тиихэдэ «Советская Россия» гэжэ хэблэлээр гараһан Л. Ломуновагай «Исай Калашников» гэжэ номые Буряадай номой хэблэл барлан гаргаба.

Дээрэ хэлэгдэһэн номууд республиканска библиотекэһээ гадна, ондоошье библиотекэнүүдтэ бии.

М. ДОНДУБОН,
М. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска научна библиотекын библиограф.

МИНСКЫН ТРАКТОРНУУД ДЭЛХЭЙН 70 ОРОНДО

Зундаа Минскын тракторна заводой инженер Николай Аксютинай балкониие улаан намуу сэсэгүүд (мак) шэмэглэн гоёодог. Иимэ сэсэгүүд Белоруссида тон үсөөн ушардаг юм.

— Монголой техническэ түбүүдэй нэгэндэ 3 жэлэй туршада хүдэлхэ үедөө эдэ сэсэгүүдтэ дурлаһан хүм,— гэжэ Н. Аксютин хэлэнэ.—Эдэ сэсэгүүдые харахадаа, Монголой заха хизаргүй тала дайдые, ханинарайнгаа шарайнуудые һанаандаа оруулдагбди...

Аксютин «Беларусь» тракторнуудые хангаха талаар мэргэжэлтэ юм. Тэрэ монгол механизаторнуудтай теоретическэ хэшээлнүүдые үнгэргэдэг, дүршэл шадабаряа дамжуулдаг, ажахынуудта ошожо, заһабариин хэр зэргээр хэгдэжэ байһые шалгадаг байһан. Мүнөө үедэ МНР-тэ МТЗ-50, МТЗ-80, ба МТЗ-82 түхэлэй моортэ арбан мянган машина хүдэлжэ байдаг.

— Монгол орондо уулзажа хөөрэлдэһэн хүнүүдни бултадаа манай заводой тракторнууд тухай хододоо һайн һайхан үгэнүүдые хэлэдэг һэн, — гэжэ Николай хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.— «Энэ трактор найдамтай, ашаглахада бэлэн, морин шэнги үгэ дуулаһгай, ухаатай...» гээд сасуулга хэхэдэнь, зохид байгша һэн.

Үдэр бүри Минскын тракторна заводой гол конвейерһээ мүнөөнэй, найдамтай 300 гаран трактор бэлэн болоҗо гарадаг. Манай заводой продукци дэлхэйн 70 орондо эльгээгдэдэг. Гадаадын мэргэжэлтэдые «Беларусь» тракторые ашаглажа һургадаг курсанууд заводой дэргэдэ хэдэн жэл хүдэлжэ байнхай.

Лилия СМИРНОВА.
(АПН).

Минск.

ТАСС ХИЛЫН СААНАһАА

Францида ган гасуур болоно

ПАРИЖ. Франциин урда хүбидахи 18 департаментда ехэ ган гасуур болоҗо байна гэжэ соносхогдонхой. Иимэ хүндэ хүшэр байдалые зансуулха хүдэлмэри ябуулагдана. Тэндэ айхабтар халуун болоҗо, бороо хурын ороогүй байһан дээрэһээ ган гасуур болоҗо, эндэхи хүн зон, адууһа мал хүшэр хүндэ байдалда оробо. Тэжээлэй дутаһанһаа уламжалан, мал ажалда ехэ гарза хохидол ушаруулагдаа, ороһото ургамалнуудай ургасада аюул тохёолдуулагдаа.

Мүнөө үедэ Франциин хүдөө ажахы айхабтар хүндэ хүшэр байдалда оробо гэжэ Франциин Коммунис партиин Политбюрогой гэшүүн Рене Пике тэмдэглэбэ. Тарияашадта дары түргэн туһаламжа үзүүлхын тула хойшолуулашагүй шухала хэмжээнүүдые абаха хэрэгтэй гэжэ тэрэ «Юманите» газетэдэ толилуулһан статья соогоо бэшэнэ. Мүнөө дээрээ кабинедэй бэелүүлжэ байһан ябуулгануудые эдэбхитэй гэхын аргагүй. Хүдөө ажахын министр Франсуа Гийом «айхабтар хүшэр хүндэ байдал тохёолдобо» гэхэһээ ондоо юумэ юушье хэнэгүй.

ТУСХАЙ КОМИТЕДЭЙ ЗАСЕДАНИ

НЬЮ-ЙОРК. Колонинуудые болюулха талаар ООН-ой тусхай комитет Фолклендскэ (Мальвинска) аралнуудай асуудалые зүбшэн хэлсэбэ. Латиин Америкын оронууд тогтоолой проектые зүбшэн хэлсэлгэдэ табиһан байгаа. Аргентинын болон Великобританиин правительствануудай хоорондохи арсалдаае «хөөрэлдөөнүүдэй үндэһөөр амгалан ёһоор шиидхэхэ гээшэ энэ асуудалаар колониализмын һүжэрэл дэбэрэлгые усадхан зайсуулха ори ганса арга болоно гэжэ тэрээн дотор тэмдэглэгдэнэ. ООН-ой Генеральна секретариин һайн һайхан үүсхэл ябуулгануудые батаар дэмжэжэ байһанаа тэрээн соогоо мэдүүлнэ. Фолклендскэ (Мальвинска) аралнууд тухай асуудал Генеральна Ассамблейн болохоёо байгаа 41-дэхи сессиин зүблэхэ зүйлдэ оруулагдаба.

РАСИЗМДА ЭСЭРГҮҮ ЖАГСААЛ

НЬЮ-ЙОРК. Араб угсаатанай американ эрхэтэдые үндэһэ яһанай талаар мүрдэн харшалалгые буруушаалгын жагсаал Бостон хотодо болобо. Жагсаалда хабаадагшад Шэнэ Англиин элдэб хото городуудһаа Массачусетс штадай захиргаанай түбтэ ерэжэ, арадуудта эсэргүү һүйдхэлтэ ябуулганuудта эсэс табиха эрилтэтэйгээр хандаһан байгаа. һаяхан Филадельфидэ Темпл университедэй хоёр профессор—араб угсаатанай эрхэтэдэй эрхэнүүдые хамгаалха хүдэлөөнэй эдэбхитэдые алаһан ушарыень наринаар мүрдэн шэнжэлжэ, гэмтэдые хэһээхэ эрилтэ табиба.

ХЭЛСЭЭЕ НАРИНААР САХИХА

БЕРЛИН. Баруун Берлин ошохын тула гадаадын оронуудай хүн зониие бүхы газар дайда дээгүүрнь үнгэрэн гарахыень хорихо үндэһэ баримта ГДР-тэ байхагүй гэжэ Германиин Демократическа Республикын МИД-эй түлөөлэгшын эндэ тараагдаһан мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Баруун Берлиндэ хабаатай асуудалнуудаар СССР-эй, Франциин, Великобританиин болон США-гай гар табилгатай дүрбэн талын хэлсээн 15 шахуу жэл соо хүсэндөө байһаар. Тэрэ энэ город тушаа асуудалые шиидхэлгэдэ үүргэ нүлөө үзүүлнэ, тэрэнэй уласхоорондын харилсаае хүгжөөхэ хэрэгые гуримшуулна.

Баруун Берлиндэ орохо эрхэтэй гадаадын эрхэтэд тушаа хэлэхэ болоо һаа, ГДР-эй хилын харуулай засагаархид, «Интерфлюг» гэжэ авиакомпаниин болон бусад эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд тушаа үлүүсэ ехэ эрилтэ табиха эрхэгүй.

һАНАЛАА НЭГЭДЭЛГЫН һАРА

ПХЕНЬЯН. Корейн хахад арал дээрэхи шахардуу шанга байдалые усадхан зайсуулха гээшэ дэлхэйн бүхы арадуудай эрилтэ болоно гэжэ Корейн ажалай партиин ЦК-гай орган —«Нодон синмун» газетын статья соо тэмдэглэгдэнэ. Урда Корейһээ гадаадын сэрэгүүдые гаргахын, амгалан тайбан демократическа үндэһэ һуури дээрэ ороноо нэгэдүүлхын түлөө корей арадай тэмсэлтэй һаналаа нэгэдэлгын һарын дүүрэһэндэ зорюулагдажа, энэ статья толилогдоһон байгаа.

Энэ шухала политическэ хэмжээ ябуулгын үедэ Урда Корейһээ американ сэрэгшэдые гаргаха, эб найрамдал болон аюулгүй байдалда уршаг тоноо татаһан зээрхэг түрнихэй бэлэдхэлнүүдые зайсуулан сараха уряанууд соностоһон байгаа гэжэ газетэ тэмдэглэнэ. Бүмбэрсэг дэлхэйн энэ райондохи шахардуу шанга байдалые һуларуулхын тула Корейн урда хубиһаа буу зэбсэгүүдые, тэрэ тоодо ядерна болон химическэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые гаргаха шухала гэжэ тэмдэглэгдээ.

Корейдэ, Алас-Дүрна зүгтэхи байдалые гуримшуулан һайжаруулхын тула дэлхэйн арадууд КНДР-эй эб найрамдалта хараа шэглэлтэй һаналаа нэгэджэ байһанаа мэдүүлнэ гэжэ «Нодон синмун» газетэ бэшэнэ.

ТУСХАЙ ТҮЛӨӨЛЭГШЫН МЭДҮҮЛГЭ

НЬЮ-ЙОРК. Иран-Ирагай фронт дээрэхи сэрэгэй ябуулгануудай амгалан тайбан зондо зүрюу харшаар шэглүүлэгдэнхэй байһан тухай Хавьер Перес де Куэльярэй хараа бодолые Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин Генеральна секретариин тусхай түлөөлэгшэ журналистнуудтай уулзахадаа сааталба. Энэ хараа бодолынь һайн мэдээжэ юм гэжэ тэрэ мэдүүлээ. Граждан объектнуудта добтолхогүй уряатайгаар ООН-ой Генеральна секретарь хоёр талада хандаһан байгаа. Гэбэшье 1984 оной июнь һарада түйлагдаһан хэлсээнь дүүргэгдэнэгүй. «Городуудта зүрюу харша дайн байлдаа» үүдхэлгэдэ Ираниие, Ирагые буруушаан шүүмжэлгын ябуулгануудай һүүлэй үедэ ООН-ой штаб-байшан соо дэбэргэгдэжэ байһанһаань уламжалан, Перес де Куэльярой тусхай түлөөлэгшэ иимэ мэдүүлгэ хэһэн байна.

БУУ ЗЭБСЭГ ХУРЯАХА ТҮСЭБҮҮДТЭ ХАРША

ВАШИНГТОН. Июлиин 25-да президент өөһэдынгөө һанал бодолые Советскэ Союзда дурадхаба, энэнь буу зэбсэгүүд тушаа шэнэ договор баталха зам табиха ю . гэжэ Рейганэй захиргаан американ олонийтые мэхэлжэ байна гээд «Филадельфия инкуайрер» газетэ тэмдэглэнэ. Бодото дээрээ энэ һанал бодолынь буу зэбсэгүүдые уралдан бүтээхэ, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хиналгые зайсуулха арга олгохо байна гэжэ Рейганэй хэлээшэ үдэр үнгэрхэ бүри улам эли бодо болоно. СОИ гэдэг программа бэелүүлгые 5—7 жэлээр хойшолуулха тухай тэрэнэй оруулһан дурадхал хүнүүдэй һанаанг тэгшэлнэгүй. Ушарынь юуб гэхэдэ иимэ түхеэрэлгын эгээл түрүүшын зүйлнүүдые тараан тодхолго наада захань арбаад жэл соо бэелүүлэгдэхэ арагатай бшуу. 5—7 жэлэй үнгэрхэдэ, СОИ гэдэгые бэелүүлжэ эхилхэ арагатай болохо юм гэжэ Советскэ Союзые этигүүлхые оролдохын тула президент бүхы юумэ хэжэ байнхай.

Түрэл нютагаймнай түүхэhээ

НУУЯН БААБАЙ

МАНАЙ ШАНАГА, Хонхоло, Амгаланта нютагайхид гол түлэб анханай hуурин зон юм. Үбгэдэймнай домоглодог угай бэшэгэй ёhoop, Хориин арбан нэгэн эсэгын нэгэ hалаа — бодонгууд отогой зон болонобди. Гурбан голоймнай зон нэгэ ажахыда—Бодонгуудай совхоздо хамтаран, коллектив болоhон гээшэ. Нютаг нютагтаа уг гарбалайнгаа эхи татаhан хүнүүдэй нэрээр Нууянтан, Согготон, Гандуутан, Санжаатан гэхэ мэтэ бүлэг айл аймагууд боложо, түрэл түтимөө, аха дүүгээ мэдэлсэдэг, түрэ найртань, зоболон гашуудалай тохёолдоошье haa, түрэл саданарынь түрүүлжэ, бэенхэдэн оролсодог, туhалалсадаг, даалсадаг заншалтай.

Нууянтанай эхи татаhан Нууян баабай гэжэ алдаршаhан хүн тухай үльгэр туужа шэнги домоглолнууд үе дамжан мартагдангүй, манда ерэhэн ушартай. Хутагадал хурса үгэ хэлээрээ, абарга ехэ бар хүсөөрөө, ангуушан солоороо алдаршаhан хүн байгаа хаш.

Нууян баабай наhан соогоо 49 баабгай бариhан гэхэ. Бүри наhатай болоhон хойноо, баабгайн эшээндээ ороhон хаhада урдань мэдэхэ болоhон эшээндэнь дүтэлжэ ябаба ха. Теэд баабгайнь эшээндээ ороогүй байшоо. Ёhотойл тэнүүл шара маахай нүүлын саанаhаа гэнтэ гаража, хойто хүл дээрээ бодожо ерэбэ гэхэ. Нууян баабай арадаа hуйбадаhан hүхэеэ абажа үрдингүй, барилдаашан шэнги доогуур орожо, баабгайе хам тэбэрижэ, нюргыень хуха татан даража унаад, улаан hуга руунь хутагаараа хадхажархёо. Шара маахай ойн зэдэлтэр хашхараад, ами табижархёо hэн ха.

Удаан, бошхо амитан гэжэ баабгай hанагдажа болохо. Аюулай тохёолдоходо гү, али добтолжо ороходоо, баабгай гээшэ шуранай шуран амитан юм гэжэ ангуушад хөөрэдэг. Шара маахай үхэнхэдэн унатараа, ангуушанда хоро хүргэжэ үрдиhэн байгаа. Тиигэжэ Нууян баабайн толгойн хуухые хурса hабараараа альганай шэнээнээр хуу татажа, зүүн гарыень балбажархиhан байгаа. Тэрэ гэhэнhээ хойшо үбгэжөөл баабгай агнахаяа болилой.

Баабгайда гарахадаа, Нууян баабай ори гансаараа, сарба hүхэhөө, hэлмэhээ өөрэгүй ута хутагаhаа, сай шанаха тогооhоо бэшэ юушье абадаггүй hэн ха.

Дүүгэйнгээ дахалдахада, haалта хэхэш гэжэ бадашан хорихо. Хори гаража ябаhан дүүнь нэгэтэ бэеэ хоргодуулан дахажа, баабгайн эшээндэ хүрэлсөөд, гайхалтай юумэ хараhан байгаа.

Нууян баабай бүдүүн гэгшын hүхөөрөө ута гасуу үзүүрлэн бэлдэбэ. Удаань баабгайн эшээнэй нүхые ара талаhаань голложо, мори унаhандал, хоёр хүлөө алсайлган hуугаад, hүхэеэ хажуудаханаа гар дороо табижа, үнөөхи гасуугаа эшээнэй нүхэ руу гударан хадхажа оробол даа. Гасуугаар хадхуулhан баабгай гаража, сухалдажа, гасууень урда hабарнуудаараа шүүрэн, нүхэ руугаа татаба, химэлбэ, хэрхирбэ. Тиихэдэнь Нууян баабай гасуугаа бэе тээшээ татажа, баабгайе дахуулба, нүхэнhөө гарахаяа дугташахадань, гасуугаараа хүшүүргэдэн табибагүй. Нүхэнэйнгээ амhараар баабгайн бултайханьшье тэрэ, Нууян баабай шэлэ дээрэhээнь зүүн гараараа шүүрэн, тархииень хянсайтар таташа, сарба hүхөөрөө тэрэнииень хахара сабшажархибал даа.

Амин голоо алдажа байhан баабгайе эшээн сооhоонь hугара татан гаргаад, хуурай гэшүүhэнүүдые суглуулан түүдэг табижа, тогоогоо саhаар дүүргэжэ байгаад, сай бусалгана. hамбаандань баабгайгаа тэрэ үбшэнэ, мяхална. Баабгайн нюрганай эгээл зузаан талаhаань альганай тухай үргэнөөр, шэлэhээнь ууса хүрэтэрнь алда шахуу ута гадар өөхыень шулажа абаад лэ, Нууян баабай эдижэ оробо гэхэ. Эди эдиhээр үнөөхиеэ дууhажархёо юм ха. Эдиhэн өөхэеэ халуун хара сайгаар даруулжа, hүүлдэнь удаан тамхилаа хаш.

Баабгайн өөхэ ехээр эдихэдэ, хүнэй досоо, бүхы бэень тэсэшэгүйгөөр халуу бусалдаг гэжэ ангуушад хэлсэдэг. Тэрээнhээ юм гү, бү мэдэе, нэгэ хэды сагай үнгэрhэн хойно Нууян баабай бүхы хубсаhа хунараа тайлажа, нюсэгэн бэеэрээ саhан дээгүүр хүлбэрhэнэй удаа тойроод саhанай хайлашатар хэбтээ гэхэ.

Ядаhан зобоhон үгытэй ядуушуулые хамгаалан, Нууян баабай баяд ноёдоор ходол хяраалдадаг, хурса үгөөрөө тэдэниие хуха нуга, хаан-боон хэлэдэг байгаа. Ёгто дуунуудые зохёожо, залуушуулда заажа үгөөд, баяд, ноёдые улайлгадаг, сайлгадаг дээрэhээнь тэдэнь Нууян баабайhаа түбэгшөөдэг байгаа.

Баяшуулай хүбүүд тэдэнэйнь түлөө үhөөгөө абаха гэжэ шиидээ хаш. Амгалантын дасанда зунай дунда hарын арбан табанай ехэ хурал хурагдадаг, hүүлээрнь 2—3 үдэрэй найр наадан болодог байгаа. Тэрэ найрта ганса бодонгуудайхид бэшэ, харин бүхы Хёлго, Түгнэ, Хяагта, Сэлэнгэhээ буряадууд суглардаг байhан юм.

Тэрэ найр дээрэ баяшуулай хүбүүд hэеы гэр тодхожо, архи мяха бэлдээд, Нууян баабайе хүндэдэмнай хүртыт гэхэ уриба. Зугаагай түлэг дунда тэдэ хүбүүд гэнтэ hамбаашалан, урдань бэлдэhэн аргамжаараа хүлихэ, тиигээд hайса сохихо hанаатай, Нууян баабайда арбаадаараа аhалдашаба. Теэд баабай үбгэжөөлэй бар хүсэнтэй яашье тэдэ тэсэнгүй, өөhэдөө нилээд тооhоёо гүбюулбэл даа. Носолдооной түлэг дунда хүбүүдэй нэгэн гуламта дээрэhээ галтай сусал шүүрэн абажа, Нууян баабайн нюдэ руу хадхажархёо. (Тиигэжэ баруун нюдэниинь эрэмдэгтэй болошоhон гэхэ).

Нууян баабай баабгайhааашье өөрэгүй хашха хуугай табин, энгэрhээнь бараад байhан нэгэ хүбүүе бээ тойруулжа hэнжэгыдэн, нэгээрнь бэшэдыень унатар сохиhоной удаа, газаашаа гүйбэ. Гэрэй үүдэнэй газаа талада хоёр шииргаг хүбүүд отонхой, дээhэн аргамжаар хэhэн бугуули үбгэжөөлэй хоолойдо углажархиба. Нууянай далтиран, гараа hарбагад гүүлэхэдэнь, бугуулинь хүзүү, hугаарнь орошолой. Бугуули аргамжын нүгөө үзүүр hэеы гэрэй армагhаа бүхэлэгдэн уягдаhан байгаа. Аргамжануудаар хэдэн тээшэнь татажа, газарта шааhан hаднагуудта уягдан бүхэлэгдэhэн hэеы гэр hааб даа. Харин бугуули татахалаараа, Нууян баабай hэеы гэрые хобхо татан шэрэжэ ябатараа, hэгээ орожо, хутагаараа бугуулииень таhа отолоод, мориндоо мордон харайлгажа оробо. Гэнтэ мориёо зуг татуулаад, хойноhоонь эрьюулжэ ябаhан моритой хүбүүдэй түрүүшынхииень саб шүүрэн, урдаа абажа, морииень жолоодоод харайлгажа ябашоол даа. Харгыдаа моринhоо буужа, үнөөхи хүбүүнэй нэрэтэ газарыень халаахайгаар шолбо сохёод, мориндонь ганзагалан уяад, морииень шабхуурдаад, hөөргэнь табижархёо ха.

Тэрэ гэhээр Нууян баабайда хэншье халдахаяа болёод, үбгэжөөл «мунса нюдарга мундуу Нууян» гэжэ алдаршаhан гэхэ.

Нууян баабайн баян намтарhаа хоёрхон лэ үйлэ дурдагдаба.

...Мүнөө Нууян баабайн үрэ hадаhан болохо үнэр баян зон нютагтамнай олон юм. Нууянтанай аха захань болохо, далаад наhаяа хүрэжэ ябаhан Бата Сугракшеевич Цыденжапов тэдэнэй дунда ажаhуудаг. Энэ үбгэжөөлнай уг гарбалайнгаа хурса уран хэлые, hонор ухаае абаhан гээшэ ха. Угайнгаа бэшэгые уран үгөөрөө удхалан хөөрэжэ hууходань, ута гэнгүй, hүниие hэтэ шагнаха дуран хүрэдэг.

Бата Сугракшеевич автомашинын жолоошоноор 45 жэл хүдэлөө. Энээн сооhоо 7 жэлыень сэрэгэй албанда баhал жолоошон ябаа. Дайшалхы бэ ажалай утахан замдаа гаргаhан габьяагайнь гэршэ — Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай II шатын орден, хэдэн медаль, тэдэнэйнь дунда «Шэн зоригой түлөө», «Ажалай ветеран» гэхэ мэтэнүүд үбсүү сээжыень шэмэглэдэг. Наhанайнгаа амаралтада үни гарабашье, Бато Сугракшеевич хүнгэн сарюун, ута наhанайнгаа дүршэл шадабариие уран үгөөрөө, үльгэр жэшээгээрээ залуушуулда дамжуулжа байдаг.

Нууян баабайн үрэ hадаhан болохо залуушуул нютагтамнай олон. Тэдэнэй дунда суута гараhан механизаторнууд, малшад, мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд бии.

Нууянтанай хүбүүд нэгэл тиимэ онсо шэнжэтэй гэхэ гү, юрэдөө, агнуури гэхэдэл, «шүлhөө таhа хазахал» даа. Нууянтан ажалайнгаа хажуугаар агнаха, барилдаха, хүхюунэр зугаалха дуратай юм гэжэ баталагдаха байгдана.

Д. ТОГОШИЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.
Бэшүүрэй район.

Хабаровскын эдир харагшадай театрай гастролиие

ЧЕХОВЬЭЭ ЭХИЛЭЭД... ШУЛЬЖИК ХҮРЭ[…]

Хабаровска хизаарай эдир харагшадай театр Улаан-Үдэдэ сентябриин 5-haa сентябриин 28 болотор гастрольдо байха. Ленинскэ Комсомолой нэрэмжэтэ манай театрай гастрольно репертуар яhала баян байха гэжэ Улаан-Үдын эдиршүүлые найрлуулха байнабди.

А. П. Чеховэй «Вишнин саад» гэжэ мэдээжэ зохёолоор найрлуулагдан табигдаhан зүжэгэйнгөө премьерые Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрай байшан соо **сентябриин 5-да үдэшын 7 сагта** харуулжа, гастролёо эхилхэ ёhотойбди. Хоёр үйлэhөө бүридэhэн энэ зүжэгнай эдир харагшадай сэдьхэлдэ мүр сараа үлөөхэ бэзэ гэжэ найданабди. Мүн сентябриин 16-да, 21-дэ энэ зүжэг дабтагдаха байна.

Тиихэдэ В. Коростылевой **«Бидэ байhан зомди!»** (Хоёр үйлэтэй. үнэн болоhон ушар) гэhэн зүжэг сентябриин **6-да, 17-до, 26-да** үдэшын 7 сагта ерэжэ харахыетнай уринабди.

Э. Акоповой **«Олтирог»** гэжэ драма hонин байха. Энэ зүжэг мүн лэ үдэшэ, сентябриин **7-ной, 13-най, 20-най, 24-нэй** үдэрнүүдтэ харуулагдаха юм.

А. Червинскиин **«Хэрээhэхэнүүд-нольхонууд»** гэжэ мэдээжэ зохёолые эдиршүүл мэдэхэ байгаа ёhотой. Золгүй нинаг дуран тухай, бүхы юумэнэй hайнаар түгэсэдэг тухай хоёр үйлэтэй энэ зүжэг домоглодог. Энэ зүжэгые сентябриин **8-най, 12-ой, 27-ной** үдэрнүүдтэ үдэшын 7 сагта ерэжэ харахат.

А. Коринной **«Зуниие хүлеэхэ үеэр болоhон гайхамшаг ушарнууд»** гэhэн уянгата комедиин эдир харагшадта дурадхагдаhанинь мүн лэ үндэhэтэй. Ажабайдалда болодог үйлэ хэрэгүүд тухай шогтой хүхюунээр домоглоhон энэ зохёол эдиршүүлдэ hайшаагдадаг юм. Сентябриин **9-нэй, 18-най, 22-ой** үдэрнүүдэй үдэшэ ерэбэл, энэ зүжэг харахат.

Аха дүүнэр А., Б. Стругацкинуудай **«Бүүбэй»** гэжэ хоёр үйлэтэй поэтическэ драмые хараhан хүн сэдьхэлээ нилээн долгисуулдаг. Энэ зүжэг дүрбэ дахин — сентябриин **11-дэ, 14-дэ, 19-дэ, 23-да** үдэшэндөө харуулагдаха юм.

Харин А. Кленовой **«Ши намда хэрэгтэйлши, Гаврош!»** гэжэ героическа драмын удхаар найрлуулагдаhан зүжэг эдир харагшадай сэдьхэл бодолой хүмүүжэлдэ өөрынгөө нүлөө үзүүлхэ байха. Энэ зүжэгые сентябриин **10-да, 15-да, 25-да** үглөөнэй 10, үдэшын 7 сагуудта харахада болохо. Сентябриин 28-да үдэшэ харуулагдаха.

Ленинскэ Комсомолой нэрэмжэтэ эдир харагшадай театр бишыхан харагшадые мартаагүй. Тэдээндэ зорюулагдан, дүрбэн зүжэг харуулагдаха байна.

Ямар зүжэгүүд бэ гэхэдэ, нэн түрүүн А. Толстойн **«Тэнэгүүдэй нютагта Буратинын ушаралта ябадалнуудые»** нэрлэе. Хоёр үйлэтэй энэ зүжэгэй удхые хөөрэhэнэй үлүү. Манай театрай артистнууд хүүгэдэй танил геройн образые ямараар харуулааб гэжэ hонирхон, багашуулаа дахуулан, эжы абанар ерэхэ бэзэ. Сентябриин **6-да, 16-да үглөөнэй 10 сагта, hарын 13-да ба 19-дэ үдэрэй 2 сагта, харин 28-да үдэрэй 12 сагта** таанарые хүлеэхэбди.

XX зуун жэлэй 60-аад онуудай тэнгээр уран зохёолшын замда гараhан В. Шульжик гэгшын **«Азмун-мүнгэн шоро»** (Амар шадарай 2 үйлэтэй онтохон) багашуулай дурые татаха гэжэ […] **8-най,** […] **нүүдтэ** […] **7-до,** 2[…] **11-дэ,** […] сагта […] даг бай[…]

Харин […] **27-до** ([…] **сагта),** 9[…] дэ (үдэ[…] наковагай […] **Пеппо!»** […] гэдэй […] руулагда[…]

Тиихэ[…] лануудай […] нэгэ зү[…] юм. М. […] гэжэ […] **9-нэй,** 1[…] **най,** 19[…] үдэрнүү[…] хаража […]

Улаан[…] хүндэтэ […]

Танилсагты:

ОЛЯ БОДУЛИНА

Энэ аабагар заахан аад, угаа өөрэхэн басагые имагтал өөрынь түрэhэн Селенгинск hууринда бэшэ, харин республикымнай олохон нютагта танидаг болонхой гээ hаамнай, ехэдүүлжэ хэлэнэ гэжэ hанахадаа болохот. Зүгоор энэмнай Бодулинтанай бүлын эгээл бишыхан гэшүүн, эгээл эдэбхитэй артистка гэбэлнай, басаганай «зохеохы намтарые» hанаандаа hэргээгээдхихэтнай лабтай.

Оля Бодулина хүгжэмшэ бүлэдэ түрэhэн. Эжынь — хүгжэмэй багша, үбгэн абань арадай инструментнүүд дээрэ бэрхээр наададаг. Найматайхан Оля мүнөө дээрээ халбага сохижо, трещотко таршаганууулжа hуранхай. «Басагамнай дуугархаhаа урид дуулажа эхилhэн юм,— гэжэ Олиин эжы хөөрэнэ.— Гурбатайhаа концертнүүдтэ хабаадажа эхилээ. Мүнөө өөрынгөө ябадаг байhан саадта ошоод, багашуулые hамаарууллжа дуу дуулана, наада эрхилнэ. Багаhаа хойшо магтуулаад, hайрхуушаг болошоно аа гү гэжэ hанаата болодогби. Теэд Оля ухаатай, өөртөө эрилтэ табижа шададаг басаган».

Үнгэрэгшэ хабар Бодулинтанай бүлэ уран hайханай коллективүүдэй республиканска конкурсдо онсо шалгаржа, түгэсхэлэй концертдэ хабаадаа hэн. Эжынгээ, үбгэн абынгаа дэмжэлгэ доро Оленькын гүйсэдхэhэн ород арадай «Ой, блины» гэжэ дуун олон харагшадай халуун hайшаалда хүртөө бэлэй. Тэрэнэй hүүлээр Буряадай телевидени Бодулинтанай бүлые студидаа урижа, тэдээн тухай бүхэли дамжуулга бэлдэhэн байна. Илдам хөөрхэн Оля басаганай камераhаа бишыхашье далтирангүй, арадай дуунуудые хойно хойноhоонь, эсэшэгүйгөөр хангюурдажал байхые гайхамаар hэн. Тиимэhээл энээхэн басагые республикымнай олохон нютагта таниха болонхой гэжэ дээрэ хэлэhэн байнабди.

Б. ДОРЖИЕВА.
П. БУРМАКИНАЙ фото.

ЁГТО ИНТЕРМЕДИ

«ҮНЭТЭЙ БОЛОГ— ХАМИЯНГҮЙ...»

(ХҮДӨӨГЭЙ УРАН hАЙХАНАЙ КОЛЛЕКТИВҮҮДТЭ ТУhАЛАМЖА)

Нэгэдэхи архинша. Ай халагни даа! Архи үнэтэй боложо, манииеш алажа байна даа, нүхэржөөн!

Хоёрдохи архинша. hэ! Халаглаха юумэеэ олобош даа, хэстэ! Зууншье түхэригтэ болоо hаань, би абажа ууухалби. Намда хаалта байхагүй! (Дуулана).

Үендөө ууhан архихам
Үнэтэй болог—хамиянгүй.
Сэнхир hайхан ундамни
Сэнгээ нэмэг —
хамиянгүй!..

Нэгэдэхи архинша. Хармаанайнгаа хооhон байхада, хайшан гээд архи абахабши, тэнэг?

Хоёрдохи архинша. hамгамни ажаллана бшуу. Шам шэнги, hамгагүй хүнүүдтэ мүнгэн хашан байгаа бэзэ. Харин бишни... хургаханиинь хуха, булга мушхаад лэ...

Нэгэдэхи архинша. Теэд hамганшни хэдые олодог юм?

Хоёрдохи архинша. (Бүдүүзгэй зан харуулан). Хоёр зуу гарые сохидог даа!

Нэгэдэхи архинша. Теэд эрэ хүн аад лэ..

Хоёрдохи архинша. Юун гэхэеэ hанабаш?

Нэгэдэхи архинша. hамганайнгаа хүзүүн дээрэ гарашоод, хоолойгоо тэжээлгэжэ байха мүртөө...

Хоёрдохи архинша. Абяа бү гара! Мүнөө hая нэгэ шэл архиием хэн хооhололсооб? А? Хэлэл даа. (Энгэрдэнэ).

Нэгэдэхи архинша. Нүхэрни! Болиш даа. Намайгаа бү үрсэгэнүүлыш даа.

Хоёрдохи архинша. Үрсэгэнэлүүлхэhээ байтагай, минил эндэшни...

Нэгэдэхи архинша. Мухаа! Магазин ошоё даа. Мининшни халааhан соо hүүлшымни улаан шарбуунсахан ябана.

Хоёрдохи архинша. Тугаарай хэлэхээ ягаабши? Гансата хоёр шэл абхуулха байгаабдил! (Зали). Мүнгэ хаанаhаа олообши?

Нэгэдэхи архинша. hин-ини! Эхэмни үсэгэлдэр пенснеэ абаа ха юм.

Хоёрдохи архинша. «Хүбүүмни, маа даа, архи уугаарай» гээд эжышни пенснhээ таhалжа үгөө гү?

Нэгэдэхи архинша. Одоол боли! Архи гэхэдэ, тэрэ шабгансын үhэтэ тархинь үрзыдэг бэшэ гү? Буляагаад абаа бэзэб, диилэжэ ядахам hэн гү?

Хоёрдохи архинша. hээгүүл гээшэш! Түрэhэн эхээ сохибо гээшэгши?

Нэгэдэхи архинша. Теэд ши үхибүүдэйнгөө эхые баhал сохидог бэшэ гүш?

Хоёрдохи архинша. Тэрэшни минии hамган ха юм! Эхэ бэшэ!

Нэгэдэхи архинша. Үхибүүдэйшни эхэ!

Хоёрдохи архинша. Шамда ямар хамааб?

Нэгэдэхи архинша. Эхынгээ мүнгэ буляахадамни, шамда ямар хамааб?

Хоёрдохи архинша. Тугаар архиием залгяа hэнши. Үтэр бусаа!

Нэгэдэхи архинша. Уулгаhан архяа нэхэнэ гүш?

Хоёрдохи архинша. Эндэшни минил... урижархихам! (Энгэртэнь аhахын тэндэ хэдэн дружинник бии болоод, хоюулайень барижа абаашана).

Дружинник. Нютаг нугынгаа нэрые бузарлажа ябахатнай хүрөө! Үглөөдэртөө ЛТП ябуулхабди.

Хоёрдохи дружинник. Тон зүб! Нэгэшье архиншада амар заяа үзүүлхэгүйбди!

(Хүшэгэ).

Ц. ДОНДОГОН.

hУРГУУЛИИН ШОГ

«ТАБИХАЛ hАА—ТАБЫЕ!»

Долоодохи класста математикаар аман шалгалта боложо байба. Дамдин Дабаев гэжэ hурагша гол асуудалнуудта зүбөөр харюусаhан аад, нэмэлтэ жэжэхэн асуудалнуудта мүртэй харюу үгэбэгүй.

— Дабаев, яашаба гээшэбши? Иимэ hайнаар харюусаhан аад... Ямар сэгнэлтэ табиха хүнбиб? — гэжэ багша гэмэрэнгеэр дуугарба.

— Табихал haa, «5-ые» табигты саашань. Хэрбээ нэмэлтэ асуудал намhaa hураагүй haa, «табые» табихаараал табиха байгаа ха юмта,—гэжэ Дабаев hэнгэргүйгөөр дуугарба.

— Юундэ тиигэжэ hананабши?

— Тухайламжын жама ёhoop!..

«БУРУУ БЭШЭ, ХАШАРАГ»

Наймадахи класста биб гэhэн бэерхүүшэг нэгэ hурагша hурадаг байгаа. Багшанартай адаряаталдаха, үетэн нүхэдөө хурса үгөөр наадалха. Теэд хэhээлтэгүй юумые ажабайдал тэсэдэггүй, заатагүй хэhээжэ hаладаг шуу.

Нэгэтэ буряад хэлэнэй хэшээлдэ тэрэ хүбүүн мууса харюусаад, «хоёр» гэhэн сэгнэлтэ абаба.

— Багша, та юундэ намда хоёрые табижархиба гээшэбта? — гэжэ хэшээлэй үедэ хэды дахин галхаагаад hалабагүй.

— Ши яаhан хүбүүмши? — гэжэ багша уураа хүрэбэ. — Буруугаа мэдэжэ байгаад...

— Буруу бэшэ, хашараг ааб даа,— гэжэ хүбүүн урдаhаань нялууханаар дуугарба.

— Хашараг юм haa, хашаа соо уяатай байхагүй, юундэ класс соо hууgaабши?— гэжэ багша шангарба. hурагшад классайнгаа сонхын шэлэй дорьботор энеэлдэбэ.

Тиигэжэ үнөөхи hурагшада **хашараг** гэжэ нэрэ бүхөөр халдашоо hэн.

«КАРТА ДЭЭГҮҮР УРДААД...»

8-дахи классай hурагша Моксонов Коля географяар СССР-эй мүрэнүүд тухай хөөрэбэ.

— Волго мүрэн хадаа аяар дээрэhээ эхиеэ абажа, карта дээгүүр зурьса урдаад, Каспиин далайда шудхаба, — гэжэ тоггон торонгүй дуугаржа эхилхэдэнь, багша тэрэниие зогсоогоо hэн.

«ХАШХАРДАГ ТЭМДЭГ»

Нэгэдэхи классайхид hургуулида ороhон үдэрhөө шахуу юрэ хөөрэhэн, асууhан, шангадхаhан мэдүүлэлнүүд тухай, хойнонь сэглэлтын ямар тэмдэгүүдэй табигдадаг тухай ойлгосотой болодог.

Булад хүбүүн иимэ мэдүүлэл hанаба:

— Эхэ оромнай мандаха болтогой.

— Энэ мэдүүлэлэйнгээ хойно ямар тэмдэг табихабши?— гэжэ багша асууба. Шангадхаhан тэмдэгэй нэрые мартажархиhан Булад ойро зуура түдэгэсэд гээд:

— Хашхардаг тэмдэг табихаб,— гэжэ харюусаа hэн.

Р. ДАШИЕВА.

«Унаhан малгайгаа абаха сүлөөгүй үедэ...».
Ж. ХАЛБАЗЫКОВАЙ зураг.

Элбэг МАНЗАРОВ

ЭБТЭЙ ШОРГООЛЗОД БА БОРГООhОН

Басни

Өөhэдhөө томо шэнэhэнэй шэлбүүhэ
Эбтэйгээр тэлээд гүйлдэhэн Шоргоолзодые
Хаража, гайхажа байhан Боргооhон
Харайжа урдань гараад hиинаба:
— Хэлэжэ үгыт, манай намагта
Хайшан гээд танай Бута
Баруунай hалхитай түймэртэ
Баггүй гайда ороhон аад,
Барбайжа түргөөр сбойноб даа!...
Хүсэ шадал хаанаhаа абанабта,
Хэн нигэжэ танда туhалнаб даа!
— Хүсэ шадалнай хамтын ажалhаа,
Хүн бүхэнэймнай оролдолгоhоо юм даа.
Баруун түймэр hанаандамнай үлөө,
Буруушаанабди хорото түймэр мүнөө.
Орон дэлхэйнгээ hалбархын түлөө
Оролдохобди hэргэлэн хуу баран,—гээд,
Улаан Шоргоолзод ашаагаа тэлээд,
Урагшаа зүдхэбэл, юу хэхэеэ мэдээд,
hульмагар Боргооhон дайруулшан алдаба,
hиинаhаар лэ намагтаа ниидэбэ.

Арадай аман үгын абдарhаа

ТААБАРИНУУД

Нэшэн соо улаан халбага
(Хэлэн).
Үхэг соо үнэтэ малгай.
(Үхэрэй ушхан).
Гутаар гурбан аматай.
(Үмдэн).
Уулын дархан
Үүр сайтар дархалаа.
(Үхэрэй хибэдэhэ хибэхэ).
Шугы шэбэр байбашье,
Шоро хэхэ модон үгы.
(Үhэн).
Гаhар томо бэетэй аад,
Гартаа барихын аргагүй.
(hүүдэр).

(Хориин 1-дэхи дунда hургуулиин 4-дэхи классай hурагшад ДОНДОКОВА Арюуна, НАМСАРАЕВА Вера гэгшэд эдэ таабаринуудые бэшэжэ абаба).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Бу хожомдо, таряашан!» — түрүү бэшэг. «КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө»—мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. Таряа хураалга-86. «Хураалгын комплекс: түрүүшын үдэрhөө—эршэ, шанар, дэлисэ. Тэжээл бэлэдхэлгые эмхитэйгээр түгэсхэхэ» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаhанда. «Эрид хубилалта хэхэ» — арадай депутадуудай Улаан-Үдын горсоведэй сессиhээ тэмдэглэлнүүд. Эдеэ хоолой программа: аша үрын нөөсэнүүд. «Энэ гүрэн түрын хэрэг бэшэ юм гү?»—М. Брянскаягай статья. Мал ажал — онсо шухала hалбари. «Бидэнэй оролдолгоо haa, хэн оролдохо юм?» — А. Акулотай статья. Архидалгатай тэмсэл. «Гансал сааhан дээрэ»—Д. Степановай статья.

Гурбадахи хуудаhанда. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ. Буряадай эрдэмтэдэй шэнжэлгэнүүд. «Тос бодолгын эрдэмэй талаар шэнжэлгэнүүд» — Н. Бабенкын статья.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. «Субботи үдэрэй гэлхэн».

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Время. 9.45 — «Эдиршүүлэй уран бэлиг». 10.15 — «Квартира соохи гэр». 10.55 — «Харгын аюулгүй байдалай түлөө». 11.05 — «Элүүр энхэ байлга». 11.55 — Баскетболоор дэлхэйн чемпионат. Эхэнэрнүүд. 12.35 — Моодно хубсаhанай асуудалнууд тухай. 13.05 — «Уран зурагай искусство». 13.50 — «Бидэ яажа амарнабибди». 14.25 — Москвагай «Современник» театрай «Спешите делать добро» гэhэн фильм-зүжэг. 16.40 — «Ан амитадай аймагта». 17.45 — «Таанадта, ветерануудта» — концерт. 18.45 — Мультфильмнүүд. 19.30 — Академик В. Г. Афанасьев теле-[…]

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина[…] Н-00594. Заказ № 189. Индекс 0[…]